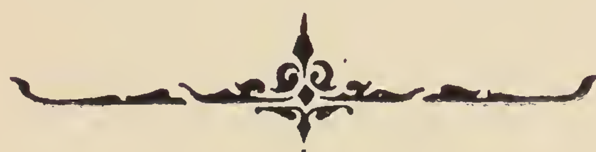
[illegible]

อนุสรณ์
ในงานพระราชทานเพลิงศพ

พลตรี พิภัช งามกร

ณ ฌาปนสถานกองทัพบก วัดโสมนัสวรวิหาร

วันพุธที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๑๗

พลโท ชุมพร กุลเกษม เจ้ากรมแผนที่ทหาร
เป็นประธาน สวดพระอภิธรรม เมื่อ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๑๗

บุตรธิดา หลาน และ ญาติ

พลโท สมบูรณ์ วิจิตรานุช อดีตเจ้ากรมแผนที่ทหาร
เป็นประธาน บรรจุศพ เมื่อ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๑๗

คำปรารภ

เนื่องในวันพุธที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๗ อันเป็นวันพระราชทานเพลิงศพคุณพ่อ ลูก ๆ จึงมาคิดดูว่า ในงานพระราชทานเพลิงศพคุณพ่อครั้งนี้ ควรจะจัดพิมพ์หนังสือที่มีประโยชน์เกี่ยวกับทางด้านพระพุทธศาสนาซึ่งเมื่อครั้งคุณพ่อยังมีชีวิตอยู่ ก็เป็นผู้หนึ่งที่มีจิตใจฝักใฝ่ในทางธรรมอยู่เสมอมา และพร้อมกับรวบรวมบทความต่าง ๆ ของคุณพ่อที่ได้บันทึกไว้ เมื่อครั้งที่ไปศึกษาพระอภิธรรม ณ สำนักศึกษาพระอภิธรรม วัดพิชัยญาติการาม กรุงเทพ ฯ มาลงในหนังสือด้วย เพื่อแจกเป็นอนุสรณ์แก่ท่านที่เคารพนับถือตลอดจนบรรดาญาติมิตร ที่กรุณาให้เกียรติมาในงานนี้ ซึ่งในเรื่องนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีก็ด้วยความช่วยเหลือของอาจารย์บุญรวม แสนศรีสมบัติ เลขาธิการของสำนักพระอภิธรรม วัดพิชัยญาติ ฯ ได้กรุณารวบรวมบทความต่าง ๆ ของคุณพ่อที่ได้บันทึกไว้และคำไว้อาลัยจากผู้ร่วมสำนักพระอภิธรรมหลายท่าน ตลอดจนพิจารณาคัดเลือกบทความที่เป็นประโยชน์ในพระพุทธศาสนา คือเรื่อง "วิทยาศาสตร์ในพระพุทธศาสนา" ซึ่งท่านเองเป็นผู้เรียบเรียงไว้เพื่อใช้ในการบรรยายพระอภิธรรมขั้นต้น มาลงในหนังสือเล่มนี้ด้วย ลูก ๆ ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์บุญรวม แสนศรีสมบัติ เป็นอย่างสูง ณ ที่นี้ด้วย

งานพระราชทานเพลิงศพของคุณพ่อในครั้งนี้ บรรดาภาระกิจต่าง ๆ ที่ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีก็ด้วยความเมตตาของท่านผู้ใหญ่ทางกรมแผนที่ทหาร เพื่อน ศิษย์ ตลอดจนผู้ที่เคยอยู่ใต้บังคับบัญชาของคุณพ่อและญาติพี่น้องทุกคน ได้ให้ความช่วยเหลือกรุณาแนะนำในเรื่องราวต่าง ๆ ตั้งแต่การรดน้ำศพมาจนถึงงานพระราชทานเพลิงศพและพิมพ์หนังสือแจก ซึ่งลำพังลูก ๆ เองก็คงทำอะไรไม่ถูกแน่ เพราะทุกสิ่งทุกอย่างรู้สึกว่าเกิดขึ้นอย่างกระทันหัน จนไม่ทราบว่าควรจะจัดทำอะไรที่ถูกที่ควร พระคุณของทุกท่านนี้ลูก ๆ จะขอจารึกไว้และขอกราบขอบพระคุณอย่างยิ่ง ทั้งนี้รวมทั้งบรรดาท่านที่ร่วมเป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรมให้คุณพ่อและกรุณาเขียนคำไว้อาลัยให้ด้วย

ด้วยกุศลผลบุญใด ๆ อันเกิดจากหนังสือนี้ และกุศลบุญราศีที่ลูก ๆ หลาน ๆ และญาติมิตรทั้งหลายตลอดจนบรรดาท่านที่เคารพทุกท่านได้ตั้งใจบำเพ็ญอุทิศให้แก่คุณพ่อมาตั้งแต่ต้นจนถึงวันพระราชทานเพลิงศพนี้ จงเป็นพละวะปัจจัยให้คุณพ่อ ไปสู่สุคติในสัมปรายภพเทอญ.

อาลัย

พลตรี พิภัช งามกร

ผมได้มีโอกาสรู้จัก **พลตรี พิภัช งามกร** เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๔๘๘ ซึ่งเป็นปีที่ผมเริ่มเข้ารับราชการในกรมแผนที่ทหาร ยังจำได้ว่าตอนนั้นท่านอยู่ แผนกสามเหลี่ยมใหญ่ ส่วนผมอยู่แผนกดาราศาสตร์ ความแตกต่างกันในเรื่องวัย และประเภทของงานที่ปฏิบัติ ทำให้ผมไม่สู้จะมีความคุ้นเคยกับท่านนัก แต่ก็ได้ทราบจากเพื่อนข้าราชการที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกันกับผมว่า ท่านเป็นผู้ที่มีประสพการณ์ ในด้านการสอน และด้านงานวางโครงข่ายสามเหลี่ยมใหญ่เป็นอย่างดี

ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๙๕ เมื่อกรมแผนที่ทหารได้เริ่มทำแผนที่จากรูปถ่ายทางอากาศ ผมจึงได้มีโอกาสปฏิบัติงานร่วมกับท่านมากขึ้น คือต่างก็เป็นแม่กองสนาม การที่ทำงานโดยใกล้ชิดครั้งนั้น และต่อมาในฐานะที่ท่านเป็นผู้บังคับบัญชา ผมมีความรู้สึกว่าท่านเป็นผู้ใหญ่ที่ควรแก่การนับถืออย่างยิ่งท่านหนึ่ง ด้วยเหตุที่ว่าท่านเป็น ผู้ที่มีความรู้สึกรับผิดชอบในหน้าที่การงานเป็นอย่างดี กอร์ปด้วยความสุภาพ ใจเย็น นิ่มนวล ไม่ทำตนเป็นพิษเป็นภัยต่อผู้ใด ตราบจนกระทั่งท่านต้องจากกรมแผนที่ทหารไปเพราะเกษียณอายุ ก็ได้ทำให้ผมมีความอาลัยท่านมาครั้งหนึ่งแล้ว แต่ตอนนั้นยังมีโอกาสพบปะกันบ้าง โดยที่ท่านจะแวะมาคุยกับผมเสมอเวลาที่ท่านมารับบำนาญ ที่กระทรวงกลาโหม แต่บัดนี้ท่านได้จากพวกเราไปแล้ว คงเหลือเพียงความทรงจำรำลึกที่มีต่อผลงาน และมิตรภาพอันกว้างขวางของท่านที่มีต่อกรมแผนที่ทหาร และเพื่อนร่วมงานมาช้านาน ขอให้กรรมดีอันท่านได้กระทำไว้แล้ว นำท่านไปสู่สุคติภพด้วยเถิด

พลโท

(ชุมพร กุลเกษม)
เจ้ากรมแผนที่ทหาร

อาลัยมิตร

คนดีที่ต้องจากไปโดยที่อานุภาพใด ๆ ไม่สามารถจะเหนี่ยวรั้งหรือยับยั้งไว้ได้เพราะเป็นการจากไปที่ไม่มีทางกลับมาสู่โลกมนุษย์อีก ดังเช่น พล.ต. พิภัช งามกร เมื่อวาระแห่งชีวิตที่จะต้องจากโลกมนุษย์ ท่านก็ต้องจากไปตามวิถีทางที่คนทุกคนหลีกเลี่ยงไม่ได้ พล.ต. พิภัช งามกร เป็นบุคคลที่น่าเคารพนับถือ เป็นคนที่ไม่มากไม่น้อยกับญาติพี่น้องเพื่อนฝูงตลอดจนผู้ที่อยู่ในใต้บังคับบัญชา มีน้ำใจเอื้อเฟื้อโอบอ้อมอารีย์ตลอดมาตั้งแต่เป็นข้าราชการผู้น้อยจนถึงเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ข้าพเจ้ากับ พล.ต. พิภัช งามกร รักใคร่นับถือกันมาตั้งแต่เริ่มทำงานในกรมแผนที่ทหาร ไม่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดขัดข้องหมองใจกันเลยทั้งต่อหน้าและลับหลัง ข้าพเจ้านับถือเสมือนญาติที่ใกล้ชิด เมื่อท่านเกษียณอายุจากราชการแล้ว ท่านหันหน้าเข้าหาธรรมะอย่างจริงจัง เพื่อนทุกคนทราบข่าวต่างก็ดีใจและให้การสนับสนุนโดยทั่วกัน เพราะท่านเลือกทางถูกนอกจากนั้นความวิตกกังวลและห่วงใยทางบ้านก็ไม่มีภาระใด ๆ แล้ว จึงเป็นสมควรอย่างยิ่ง การศึกษาทางธรรมะของท่านดำเนินไปด้วยดีตลอดเวลาที่ยังมีโอกาสอยู่ การศึกษาทางธรรมะของท่านนี้เองจึงเป็นประโยชน์แก่ท่านอย่างมาก เพราะจะได้บุญกุศลเหล่านี้ไปประกอบความสุขหลังจากที่ท่านเดินทางไปสู่โลกใหม่แล้ว ในโอกาสนี้ข้าพเจ้าขอตั้งใจอธิษฐานให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายและบุญกุศลของท่านที่ได้สร้างไว้จงโปรดนำดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของท่านไปสู่สุคติและประสบสุขในสัมปรายภพตลอดไป

พล.ต. พัลลภ ฟูเฟื่อง

คำไว้อาลัย

ของ

พลตรี สุรพล วัฒนสุนทร

แด่

พลตรี พิภัช งามกร

เนื่องด้วยบุตรของท่าน พลตรี พิภัช งามกร ได้ขอให้ข้าพเจ้าเขียนคำไว้อาลัยในหนังสือที่จะพิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพบิดา ข้าพเจ้ามีความยินดีที่ได้มีโอกาสสนองคุณท่านผู้ตายอีกวาระหนึ่ง แต่รู้สึกยากลำบากในการเขียนเป็นอย่างมาก ที่ว่ายากนั้นไม่ใช่เพราะท่านไม่มีความดีที่จะเขียนให้ใคร ๆ รู้ ท่านมีความดีทั้งทางโลก และทางธรรมเป็นอันมาก ยากที่จะเขียนให้ครบถ้วนละเอียดละออในหน้ากระดาษอันจำกัด ลำบากเพราะข้าพเจ้าไม่ใช่นักเขียน ซ้ำยังอยู่ในวัยชรา ความจำย่อมเสื่อมตามอายุขัย อีกประการหนึ่งผู้ที่จะเขียนเรื่องของผู้ใดได้ถูกต้องตามความเป็นจริง ผู้นั้นจะต้องมีคุณวุฒิเหนือ หรือเสมอผู้ถูกกล่าวถึง ดังเช่นเคยมีผู้บรรยายทางวิทยุกล่าวว่า ผู้ใดรู้ว่าคนนั้น คนนี้ บรรลุสำเร็จเป็นพระอรหันต์ ผู้นั้นต้องไม่ใช่บุคคลธรรมดาต้องเป็นพระอรหันต์ด้วย

ความดีของคนนั้น ใช่ว่าจะแสดงออกได้ทางกาย ทางวาจา เท่านั้น แต่ยังซ่อนเร้นอยู่ในดวงจิตอีกมากหลาย ที่ไม่สามารถจะหยั่งรู้ได้

กระผมขออนุญาตต่อดวงวิญญาณอันเป็นนามธรรมของท่าน พลตรี พิภัช งามกร ว่าถ้ากระผมเขียนความดีของท่านผิดพลาดบกพร่อง เพราะรู้ไม่ถึงแก่นแท้ หรือน้อยกว่าความเป็นจริง โปรดให้อภัยกระผมด้วย

ท่าน พลตรี พิภัช งามกร ได้บำเพ็ญความดีทั้งทางโลก และทางธรรม จึงขอแยกเป็นเรื่อง ๆ ดังต่อไปนี้.–

สัมมาอาชีวะ ท่านเป็นข้าราชการ เริ่มต้นแต่ขั้นต่ำสุด ซึ่งสมัยนั้นเรียกว่าพนักงานท่านได้พากเพียรพยายามปฏิบัติงานด้วยความขยัน ซื่อสัตย์ อดทน เป็นที่รักใคร่นับถือของผู้ใหญ่ ผู้น้อย และมิตรสหายทุกคน หน้าที่ราชการได้เจริญก้าวหน้าเป็นลำดับ เป็นผู้มี

ประสิทธิภาพสูง ได้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นจนถึง รองเจ้ากรมแผนที่ทหาร ได้รับพระราชทานยศ พลตรี และ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ เหรียญตรา ถึงชั้นสายสะพาย ซึ่งเป็นเครื่องแสดงผลงานที่ดีเลิศของท่าน ถ้าเป็นสมัยที่พระราชทานบรรดาศักดิ์ ท่านคงจะเป็นพระยาพานทองมีศักดินาหลายพันไร่

จากผลงานอันดีเด่น ทางราชการได้จัดส่งท่านไปดูงานแผนที่ ณ สหรัฐอเมริกา เพื่อให้กิจการแผนที่ของไทยได้เจริญยิ่งขึ้น

ในด้านสาธารณะกุศล ท่านได้บำเพ็ญด้วยดี จนได้รับพระราชทานเหรียญกาชาดสรรเสริญซึ่งน้อยคนในกรมจะได้รับ

ในด้านวิชาการ ท่านเป็นผู้ปรับปรุงตัวเอง ค้นคว้าศึกษาให้ทันสมัยอยู่เสมอ เคยดำรงตำแหน่งครู – อาจารย์ แห่งโรงเรียนแผนที่ ลูกศิษย์ที่มีคุณภาพสูงมากมายที่ท่านผลิตออกรับใช้งานของชาติ รับราชการมีความเจริญ ก้าวหน้ามียศถึงชั้น พันเอก (พิเศษ) ชั้นพิเศษในหน่วยงานพลเรือน

ครอบครัว ท่านบำเพ็ญตัวเป็นผู้นำที่มีคุณธรรมสูง เป็นที่พึ่งของบุคคลในครอบครัวทุกเพศ ทุกวัย เท่าที่ข้าพเจ้าพบเห็น คือ มารดา ญาติผู้ใหญ่ ผู้น้อย ภรรยา บุตรธิดา หลาน ๆ และผู้รับใช้ ทุกคนได้รับความเมตตากรุณา การอุปการะเลี้ยงดู ตามแนวทางธรรมะของผู้ครองเรือนอย่างครบถ้วน

มิตรสหาย ท่านบำเพ็ญตัวเป็นมิตรที่ดีกับทุกคนโดยไม่จำกัดชั้น วรรณ และวัย ยกย่องสรรเสริญ อนุโมทนาแก่ผู้ได้ลาภ ยศ ช่วยแก้ปัญหา แนะนำชี้ทางแก่ผู้อยู่ในกองทุกข์ หรือผู้เดินทางไปสู่อบายภูมิ

ทางธรรม ท่านได้บำเพ็ญกรณียกิจเพื่อประโยชน์ตนและผู้อื่น ทั้งทางตรง และทางอ้อม เป็นผู้ปฏิบัติตนอยู่ในศีลในธรรมแต่เยาว์วัยอย่างเคร่งครัดสม่ำเสมอ และเจริญในธรรมสูงขึ้นเป็นลำดับ ถึงขั้นวิปัสสนากรรมฐาน ในระหว่างรับราชการได้ลาอุปสมบท ๓ เดือน เพื่อศึกษาปฏิบัติธรรมเท่าที่โอกาสอำนวย ได้ใช้ธรรมปฏิบัติราชการด้วยดีตลอดมาจนครบกำหนดเกษียณอายุราชการ ซึ่งเราถือว่าเป็นบั้นปลายแห่งชีวิต ท่านได้เสาะแสวงหาสำนักศึกษาและปฏิบัติธรรมหลายแห่ง ในที่สุดก็มาหยุดลงที่สำนักศึกษาพระอภิธรรม วัดพิชัยญาติ ซึ่งเป็นวัดที่ท่านบวชนั่นเอง ณ สำนักนี้ ท่านได้ศึกษาพระอภิธรรม และปฏิบัติถึงขั้นวิปัสสนากรรมฐาน จนสามารถบรรยายธรรม และดำเนินงานให้สำนักนี้ได้ ผลงาน

เป็นที่พอใจท่านเอง และกรรมการอื่น ๆ ท่านจึงได้รับการแต่งตั้งเป็นรองประธานกรรมการบริหารงาน ทำให้สำนักศึกษาเจริญขึ้นเป็นอันมาก ขยายกิจการกว้างขวางออก ทั้งทางด้านวัตถุ คือ สถานศึกษา และด้านจิตใจของสาธุชนตั้งแต่เยาว์วัย จนถึงผู้เฒ่า ผู้ชรา ผู้ใกล้จะปลายทางอันทุกคนจะหลีกเลี่ยงไม่พ้น คือ **ความตาย** สภาวะอันนี้ท่านได้รู้ซึ้งมานานแล้ว และได้เตรียมตัวดังที่ปัจจุบันผู้ทรงศีลได้เตือนสติปวงชนว่าให้ **เตรียมตัวก่อนตาย** ด้วยการบำเพ็ญความดี เพื่อเป็นเสบียงในภพหน้า ซึ่งปุถุชนจะต้องไปเกิดอย่างแน่แท้ อย่ารอเวลา อายุเราท่านนี้น้อยนัก รีบเร่งทำความดี อย่าลืมตน ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ไม่มีใครช่วยเราได้ แม้ตอนใกล้วิญญาณจากร่าง จะมีผู้บอกทางเช่นพระอรหันต์ ก็หาประโยชน์อันใด วิญญาณจะไปนรกหรือสวรรค์ ก็อยู่ที่จิตของผู้นั้นรำลึกถึงกุศล หรืออกุศลที่ได้บำเพ็ญไว้มากน้อยเพียงใด เรื่องเตรียมตัวก่อนตายนี้ ท่าน พลตรี พิภัช งามกร ได้เตรียมมานานแล้ว แต่ยังรับราชการ ข้าพเจ้ารู้ดี เพราะได้พบท่านรักใคร่นับถือกันฉันท์พี่น้อง ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๔ จวบจนท่านจากไปในปีนี้ จิตของท่านยึดมั่นในพระไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา ชีวิตนี้หนอไม่เที่ยงแท้ ทนอยู่ไม่ได้ บังคับบัญชาไม่ได้ ย่อมเป็นไปตามสภาวธรรม เกิดแล้วต้องแก่ แก่แล้วต้องเจ็บ และตายเป็นที่สุด

ใกล้จบบทความแล้ว ข้าพเจ้าขอเรียกท่าน พลตรี พิภัช งามกร ตามที่เคยเรียกมาด้วยความรักนับถือซึ่งกันและกันทั้งครอบครัวว่า พี่ภัช พี่ภัชได้บำเพ็ญกุศลด้วย ศีล ทาน และภาวนา ผ่านการฝึกจิตมานานทางวิปัสสนากรรมฐาน ฉะนั้นเมื่อท่านป่วยหนักจึงไม่มีอาการทุรนทุรายทางกายและวาจา จิตของพี่คงจะพิจารณารูปนามตลอดเวลา จนสิ้นลมไปด้วยอาการสงบ ไม่ก่อวิบากให้แก่ผู้ใด คงมีแต่ความโศกเศร้า อาลัยร่ำไห้ ของปุถุชนผู้อยู่หลัง ที่รำลึกถึงความดีของพี่ภัช ร่างกายของพี่ภัชได้แปรสภาพไป คงเหลือบางส่วนบรรจุอยู่ในโกษพระราชทาน และจะได้รับพระราชทานเพลิงในเร็ว ๆ นี้

ข้าพเจ้าไม่สามารถจะเขียนคำขอให้วิญญาณของพี่ภัช ไปอยู่ ณ ที่ใดได้ เพราะแต่เสี้ยววินาทีของ วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๑๗ วิญญาณของพี่ภัช ก็ได้ไปเกิดในสรวงสวรรค์เสียแล้ว

พล.ต. สุรพล วัฒนสุนทร

๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๑๗

คำไว้อาลัย แด่ "คุณปู่"

"สิ่งใดก็ตามที่เกิดได้ตามธรรมดา สิ่งนั้นทั้งหมดก็ย่อมดับไปเป็นธรรมดา" เป็นคำของพระพุทธองค์ ซึ่งทุกคนจะหลีกหนีไม่พ้น ผิดกันตรงที่ "เวลา" เท่านั้น

การพลัดพรากจากสิ่งที่รักเป็นความทุกข์ ความตายก็เป็นความทุกข์ เพราะต้องพลัดพรากจากสิ่งที่รัก และเป็นสิ่งที่ไม่สามารถจะนำมาชดเชยใหม่ได้ หรือเรียกร้องกลับมาใหม่ได้

วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๑๗ นับเป็นวันที่สูญเสียสิ่งที่มีค่าที่สุดในชีวิตของหลาน โดยที่ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นจะจารึกอยู่ในความทรงจำของหลานตลอดไป ไม่มีสิ่งใดจะมาลบเลือนไปได้ คุณปู่ได้จากหลานไปแล้ว ต่อจากนี้ไปหลานจะไม่ได้เห็นคุณปู่อีกแล้ว หลานพยายามคิดว่าเป็นเพียงความฝัน แต่ก็เป็นความฝันที่มิรู้จักตื่นตลอดชีวิตของคุณปู่ คุณปู่เป็นผู้ที่ประกอบแต่กรรมดีและตั้งมั่นอยู่ในบวรพุทธศาสนา เป็นร่มโพธิ์ ร่มไทรของพวกเราทุกคน ญาติพี่น้องที่มีความเดือดร้อนเมื่อมาหาคุณปู่แล้วก็มักจะไม่ผิดหวังทุกคน คุณปู่จะเป็นผู้แก้ไขให้เรื่องหนักกลายเป็นเบา คุณปู่ได้พยายามอบรมสั่งสอนหลาน ๆ ให้เป็นผู้ที่มีความกตัญญูกตเวที รู้จักคุณคน คุณปู่ได้จากหลานไปก่อนที่หลานจะได้แสดงความกตัญญูตอบแทนพระคุณที่คุณปู่ได้มีต่อหลานตั้งแต่เยาว์วัยจนกระทั่งทุกวันนี้ แต่ถึงแม้หลานจะสามารถตอบแทนพระคุณคุณปู่ได้ แต่ก็ไม่สามารถเทียบกับความเมตตากรุณาที่คุณปู่ให้กับหลานได้

คุณปู่เป็นผู้ที่เคร่งครัดต่อศาสนามาก คุณปู่จะต้องไปวัดทุกวันเสาร์และอาทิตย์ และพยายามที่จะปลูกฝังนิสัยอันนี้ให้หลานๆเห็นและปฏิบัติเป็นแบบอย่าง คุณปู่ได้ให้เหตุผลว่า คำสั่งสอนของพระพุทธองค์จะไม่มีการเชยไม่มีการล้าสมัย เราใช้ประพฤติปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยโบราณจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ หลาน ๆ ถึงแม้ว่าจะอยู่ในวัยหนุ่มวัยสาว แต่ก็มิได้เป็นอุปสรรคในการที่จะปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ ตรงกันข้ามกับควรจะโอบอุ้มสิ่งที่มีค่าในพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นแนวทางให้ชนรุ่นหลังปฏิบัติสืบต่อไป เพื่อพระพุทธศาสนาจะได้เจริญอยู่ได้ตลอดไปเปรียบเสมือนแสงสว่างที่ส่องนำทางชีวิตให้ดำเนินไปสู่สิ่งที่ดีที่ชอบ มิให้หลงมัวเมาอยู่ในอบายมุขทั้งหลาย

ก่อนหน้าที่คุณปู่จะจากหลานไปประมาณ ๑ เดือน คุณปู่ได้ป่วยอยู่ที่โรงพยาบาล และในช่วงนี้เป็นตอนที่หลานปิดเทอม หลานได้มีโอกาสปรนนิบัติคุณปู่ เป็นครั้งแรกที่หลานได้มีโอกาสอยู่ใกล้ชิดคุณปู่ได้พยาบาลคุณปู่ ถึงแม้จะเป็นช่วงเวลาอันสั้นแต่ก็เป็นช่วงแห่งความทรงจำที่มิมีสิ่งใดมาลบเลือนได้ หลานรักคุณปู่มาก รักคุณปู่เกินกว่าที่จะคิดว่า จะต้องมี "ความตาย" มาพรากคุณปู่ไปจากหลาน แต่ในที่สุดก็หนีความจริงไปไม่ได้ ดังคำที่พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสไว้ว่า "การพลัดพรากจากสิ่งที่รักเป็นความทุกข์" หลานก็เพิ่งจะเข้าใจอย่างถ่องแท้ก็ในตอนที่คุณปู่ได้จากหลานไปแล้ว มันเป็นความทุกข์ทรมานใจอย่างแสนสาหัสยากที่จะบรรยายออกมาเป็นตัวอักษรได้

ถึงแม้ว่าคุณปู่จะจากหลานไปแล้ว แต่นั่นเป็นเพียง.........สังขาร.........ซึ่งไม่เที่ยงแท้ที่ต้องแตกดับเป็นธรรมดา แต่ความดีที่คุณปู่ได้กระทำไว้ขณะที่มีชีวิตอยู่และความเมตตาที่คุณปู่มีต่อลูกหลานจะจารึกอยู่ในหัวใจของพวกเราตลอดไป

ความดีที่คุณปู่ได้ประกอบมาขณะที่มีชีวิตอยู่จนกระทั่งหมดลมหายใจลมสุดท้าย จงนำทางให้คุณปู่สู่สุคติยังสัมปรายภพเทอญ.

หลาน

"อ้อ"

......ดวงตะวันเลื่อนดับลับทิวไม้
ใจก็หายเมื่อฟ้ากลายมาเปลี่ยนสี
ความมืดค่อยคลี่คลุมทุกนาที
ฟ้าทวีสีดำเหมือนย้ำทรวง
เมื่อประจักษ์ร่างที่รักมาสิ้นแล้ว
โอ้โพธิ์แก้วเป็นที่พึ่งอันใหญ่หลวง
มาบัดนี้สิ้นแล้วซึ่งทั้งปวง
ทั้งหมดห่วงหมดรักพักใจกาย
นับแต่นี้ร่างที่รักจักนอนนิ่ง
ละทุกสิ่งทิ้งทุกอย่างตามวิสัย
ปล่อยให้หลานครวญคร่ำร่ำอาลัย
คุณปู่ไปไกลลับไม่กลับคืน.........

จากหลาน

อ้อม

คำไว้อาลัยและบทความต่างๆ
เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพคุณพ่อ
จาก สำนักพระอภิธรรมวัดพิชัยญาติฯ.

(โดยความเอื้อเฟื้อจาก อาจารย์บุญรวม แสนศรีสมบัติ ได้กรุณารวบรวมมาให้)

อาลัยแด่ พลตรี พิภัช งามกร

ท่านพลตรี พิภัช งามกร ได้สร้างคุณงามความดีเป็นที่ยอมรับนับถือแก่ผู้ที่ได้คบหาสมาคมด้วยทั้งผู้ใหญ่ผู้น้อย มิตรสหาย ตลอดจนถึงผู้ใต้บังคับบัญชาทั้งหลาย โดยเฉพาะสำนักศึกษาพระอภิธรรมวัดพิชัยญาติการามของเรานี้ นับตั้งแต่ท่านได้เป็นนักศึกษาและได้รับเลือกตั้งเป็นประธานของสำนัก ฯ ฝ่ายคฤหัสถ์ทุกสมัยมา จนหมดวาระในปี ๒๕๑๖ แต่ในการเลือกตั้งปี ๒๕๑๗ นี้ ท่านไม่ยอมรับเลือกอีก เนื่องจากคงจะทราบดีว่า ร่างกายของท่านมีโรคเบียดเบียน ส่วนเจตนาดีของท่านที่มีต่อสำนัก ฯ เป็นที่ทราบกันดีในคณะของเรา เพราะท่านเป็นนักศึกษาธรรมขั้นสูง และได้เอาใจใส่ต่อการปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอมาไม่ได้ขาด จึงทำให้ท่านมีอุปนิสัยสงบ เยือกเย็นอยู่เสมอ ส่วนในด้านการบริหารงานนั้น นับว่าท่านได้นำเกียรติมาสู่สำนัก ฯ ของเราเป็นอย่างมาก เราจึงรำลึกถึงคุณงามความดี และผลงานของท่าน อันเป็นนิมิตหมายเฉพาะตนของท่านอย่างไม่มีวันลืมเลือน ในการที่ท่านจากไปโดยไม่กลับมาให้เราเห็นอีก เราในฐานะนักศึกษาพระอภิธรรมมีความเชื่อและเข้าใจดีว่าการตายนั้นต้องเกิดอีกในภูมิใดภูมิหนึ่ง เมื่อผู้นั้นยังไม่ได้เป็นพระอรหันต์ การจากไปของท่าน พลตรี พิภัช งามกร นี้ เราเชื่อกันว่า ท่านต้องมีสุคติเป็นที่ไป เพราะการปฏิบัติธรรมของท่านและตัวท่านก็เข้าใจดีว่า การตายนั้นไม่มีนิมิตเครื่องหมายสุดใครจะรู้ได้ ในการตายซึ่งมี ๕ อย่างคือ

๑. **ชีวิต** จะตายในอายุเท่าไร ใคร ๆ ก็รู้ไม่ได้

๒. **พยาธิ** จะตายด้วยโรคอะไร ใคร ๆ ก็รู้ไม่ได้

๓. **กาล** จะตายเวลาไหน กลางคืนหรือกลางวัน ใคร ๆ ก็รู้ไม่ได้

๔. **สถานที่** จะตายในบ้านหรือนอกบ้าน ในน้ำหรือบนบก ใคร ๆ ก็รู้ไม่ได้

๕. **คติ** ที่ไป ถ้าเป็นปุถุชนไม่มีนิมิตหมายให้รู้

เมื่อท่านได้ทราบและเข้าใจต่อชีวิตดี ท่านจึงมุ่งแต่ปฏิบัติธรรม ตัดเครื่องกังวลน้อยใหญ่ตามสมควร ฉะนั้น การจากไปของท่านจึงเป็นการจากไปที่ได้ทิ้งความดีไว้ให้เราได้ประพฤติปฏิบัติตามเป็นแบบฉบับที่ดีต่อไป

กุศลใดที่เราได้ทำแล้ว เราขออุทิศกุศลนั้นให้แก่ท่าน ขอให้ท่านจงประสบความสุขความสงบในสัมปรายภพด้วยเทอญ

สุข นิภาธโร

[พระอาจารย์สุข นิภาธโร]

ประธานกรรมการ

สำนักศึกษาพระอภิธรรมวัดพิชัยญาติ

พจนานุสรณ์

ข้าพเจ้าได้มีโอกาสรู้จักคุ้นเคยกับท่านนายพลตรี พิภัช งามกร สมัยเมื่อท่านยังดำรงตำแหน่งประธานกรรมการฝ่ายคฤหัสถ์ สำนักศึกษาพระอภิธรรมวัดพิชัยญาติ ด้วยความรู้สึกอย่างจริงใจของข้าพเจ้าแล้ว ยังมีความชื่นชมต่อผลงานของท่านอยู่เสมอ ในครั้งสุดท้ายที่ท่านขอถอนตัวเนื่องในการเลือกตั้งคณะกรรมการปี ๒๕๑๗ นี้ ข้าพเจ้ายังจดจำรำลึกภาพและท่วงทีวาจาของท่านได้อยู่มิรู้ลืมโดยการปรารภเรื่องความชราและโรคประจำตัว ซึ่งเป็นอุปสรรคไม่สามารถมาช่วยบริหารงานได้ด้วยสามัญสำนึกบอกกับตัวเองว่า การอำลาจากของท่านในครั้งนี้ เป็นการจากไปอย่างนิรันดรต่อจากนั้นมาไม่นานนักก็ได้ทราบว่า ท่านได้ล้มป่วยลง ไปรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลศิริราช คณะกรรมการและนักศึกษาจำนวนหนึ่งได้พากันไปเยี่ยมท่านที่ตึกอัษฎางค์ ซึ่งเป็นการพบกันครั้งสุดท้ายระหว่างเราผู้เคยมีมโนปณิธานร่วมกันในการบริหารงานของพระพุทธศาสนา ด้วยมุ่งถึงปรมัตถประโยชน์เป็นสำคัญ

การรับภารกิจในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาตามกำลังความสามารถของตนนั้น เป็นหน้าที่ของพุทธบริษัททุกคน เพื่อความสถิตสถาพรของพระบวรพุทธศาสนา แต่คุณสมบัติอันเป็นบารมีธรรมที่เกี่ยวกับการเสียสละความสุขความสบายส่วนตัว เพื่อประโยชน์ในพระพุทธศาสนานั้น จะต้องเกิดขึ้นเป็นพิเศษจริง ๆ ในใจของแต่ละบุคคล คือผู้ที่เสียสละได้อย่างจริงใจนั้น จะต้องมุ่งหมายถึงภาวะแห่งสันติสุขอันถาวรโดยทั่วไปในสากลโลกเห็นว่าเป็นคุณอันสูงส่งกว่าประโยชน์ส่วนตัว จึงจะรับภารกิจนั้นได้โดยแท้จริง ยุคปัจจุบันนี้ความวุ่นวายเร้าร้อนได้ปรากฏเกิดขึ้นแล้วโดยทั่วไป และมีอาการว่าจะเพิ่มพูนมากขึ้นเรื่อย ๆ ตามกาลเวลาที่ผ่านไป เปลวเพลิงแห่งภัยพิบัตินี้ได้ก่อจุดประทุขึ้นในจิตใจของชาวโลกผู้หลงลืมสัจจธรรม จึงพากันละโอกาสอันควรของตนเสียสิ้นเชิง

พุทธธรรมย่อมน้อมนำให้เกิดปัญญาเป็นประการสำคัญและสูงสุด ผู้ที่ศึกษาและปฏิบัติให้ถูกต้องจะได้รับความสำเร็จเสมือนเป็นประกาศนียบัตรของตนเองอย่างสมภาคภูมิ กล่าวคือ ความเป็นสัมมาทิฏฐิบุคคล ความเห็นที่ชอบที่ควรนั้น เป็นมูลฐานก่อให้เกิด

ดวงปัญญาอย่างแท้จริงขึ้น บรรดาแห่งสุคติภูมิและพระนิพพานก็ตั้งต้นจากสัมมาทิฏฐิ คือ ความเห็นถูกต้องเป็นปฐมกิจ

ในอวสานแห่งอนุสรณ์นี้ ข้าพเจ้ามีความเชื่อมั่นว่า ด้วยอำนาจของมหากุศลอัน ประกอบด้วยญาณสัมประยุกต์ของท่านนายพลตรี พิภัช งามกร ผู้ละจากโลกนี้ไปแล้วตามวัฏฏะจักร์แห่งอายุสังขารนั้นจักได้มาร่วมรวมกันเป็นพลวะปัจจัย โดยเป็นกำลังให้อุปการะปฏิสนธิวิญญาณของท่านพลตรี พิภัช งามกร ไปสู่ยังแดนสุขาวดีในสัมปรายภพ.

พระมหาวิชิต ฐิตธมฺโม

อาจารย์ผู้บรรยายพระอภิธรรมวัดพิชัยญาติ

และสำนักวัดไก่เตี้ย ตลิ่งชัน

กรุงเทพมหานคร

คำไว้อาลัย

ท่านพลตรี พิภัช งามกร เป็นนักศึกษาพระอภิธรรมผู้หนึ่งที่มีอุดมคติสูง **"เสียสละ อดทน ยกผลให้ส่วนรวม"** นี่คืออุดมคติของท่าน ไม่เป็นแต่เพียงมีอุดมคติเท่านั้น ยังประพฤติปฏิบัติได้สม่ำเสมอ ดังที่จะเห็นได้ชัดโดยนำเงินมาบำรุงสำนัก ฯ เป็นประจำทุกเดือนตลอดมา ด้วยการรวบรวมเงินจากบุตร ภรรยา ญาติสนิทมิตรสหายมาทำบุญด้วยเดือนละ ๒๓๐ บาท มีรายละเอียดอยู่ในบัญชีรับเงินส่วนกลาง นี่เป็นเรื่องเสียสละทรัพย์ทำบุญ ยังมีเสียสละเวลามาเรียน มาประชุมตามโอกาสทั้ง ๆ ที่สังขารอยู่ในวัยชรา ควรพักผ่อน การที่ทำได้เช่นนี้ก็เพราะอำนาจของวิริยะบารมีของท่านส่วนผลประโยชน์ที่ก่อให้เกิดขึ้น ก็ไม่เอาไปไหน ยกให้แก่ส่วนรวม สมกับอุดมคติของท่าน คงนำไปแต่กุศลผลบุญเพื่อประโยชน์ในภพต่อไปเท่านั้น

ด้วยเหตุนี้ ท่านจึงเป็นที่รักนับถือของคนจำนวนมาก เมื่อถึงคราวเลือกตั้งคณะกรรมการของสำนักศึกษาพระอภิธรรมวัดพิชัยญาติ ตำแหน่งประธานฝ่ายฆราวาสจึงได้แก่ท่านเป็นเอกฉันท์ผลของงานได้เจริญมาเป็นลำดับ จนกระทั่งได้ก่อสร้างสำนัก ฯ เป็นอาคารเรียนพระอภิธรรมปรากฏอยู่แล้วนั้น

เนื่องจากเวลาที่ได้ร่วมงานเป็นคณะกรรมการและร่วมเรียนพระอภิธรรมกันมานานพอสมควรจึงรู้นิสัยใจคอของท่านว่า เป็นผู้ที่เพียบพร้อมด้วยคุณงามความดีจริง ๆ ด้วยการแสดงออกทั้งทางกาย วาจา มีปกติอ่อนน้อม ไม่ถือตัวแก่บุคคลทั่วไป ตามธรรมดาเวลาพบปะกัน เราต้องแสดงความเคารพก่อน ในฐานะที่ท่านเป็นอาวุโส บางโอกาสไม่ทันท่านๆแสดงความเคารพก่อน ดังนี้เป็นต้นยิ่งนานวันความรักนับถือก็มากขึ้น สมกับสุภาษิตว่า **"วิสฺสาปรมาญาติ"** แปลความว่า **"ความคุ้นเคยเป็นบรมญาติ"** คือเป็นญาติอันยิ่งใหญ่กว่าญาติทางสายโลหิต

คนดี ๆ อย่างนี้ ตามความรู้สึกอันแท้จริงแล้ว ยังไม่อยากให้จากไป เพื่อจะได้ทำความเจริญให้แก่ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ยิ่ง ๆ ขึ้นไป แต่ก็หนีกฎแห่งกรรมไปไม่พ้น ท่านจากพวกเราไปแล้ว ทิ้งไว้แต่น้ำใจและคุณงามความดีไว้ไม่สูญหายไปไหน ผมและคณะกรรมการพร้อมด้วยนักศึกษาพระอภิธรรมทุกคน ขอตั้งจิตอธิษฐาน ด้วยอำนาจแห่งคุณงามความดีทั้งปวงของท่าน จงดลบันดาลให้ท่านพลตรี พิภัช งามกร ที่รักนับถือยิ่ง จงมีแต่ความสงบสุขในสัมปรายภพชั่วนิรันดร.

นาวาอากาศโท อุทัย สังเนตร

เหรัญญิกสำนักศึกษาพระอภิธรรมวัดพิชัยญาติ

คำไว้อาลัย

เนื่องในการกุศล พระราชทานเพลิงศพของ ท่านนายพลตรี พิภัช งามกร ในวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๑๗ นี้ คุณกมล งามกร ผู้เป็นบุตร ได้ขอให้ข้าพเจ้ารวบรวมบทความต่าง ๆ ที่ท่านนายพล ฯ ได้บันทึกไว้เพื่อนำมาลงในหนังสือที่จะพิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานนี้ และขอให้เขียนบทความที่เป็นประโยชน์ในพระพุทธศาสนามาลงบ้าง ตามสมควร

ข้าพเจ้ามีความยินดีจัดให้ตามความประสงค์ด้วยความเต็มใจ ทั้งนี้นอกจากจะเป็นการบำเพ็ญประโยชน์อันจะเกิดแก่สาธารณะ ตามวัตถุประสงค์ของสำนักศึกษาพระอภิธรรม วัดพิชัยญาติแล้ว ยังเป็นการตอบแทนคุณงามความดีที่ท่านนายพล ฯ ได้สร้างสรรค์ไว้แก่สำนัก ฯ มาเป็นเวลาหลายปีอีกด้วย

นับเป็นเรื่องน่าแปลกประหลาดอยู่มาก ที่สำนักศึกษาแห่งนี้ได้รับความอุปการะจากตระกูล "งามกร" ถึง ๒ ชั่วคนอย่างไม่น่าเชื่อว่าจะเป็นไปได้ กล่าวคือเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๑ ได้มีการเปิดสำนักศึกษาแห่งนี้ขึ้น คณะกรรมการผู้ก่อตั้งก็ได้ทราบว่าที่วัดนี้เคยเป็นสำนักศึกษาพระอภิธรรมมาก่อนแล้ว เมื่อประมาณ ๒๐ ปีเศษมานี้และได้เลิกร้างไป มีแม่ชีท่านหนึ่งเป็นผู้ที่ให้การทำนุบำรุง และสนใจในการศึกษามากเป็นพิเศษ โดยที่ท่านไม่รู้หนังสือมาก่อน เวลาศึกษาพระอภิธรรมต้องใช้เมล็ดมะขามมาวางเพื่อช่วยความจำในการแยกจิต และเจตสิก ได้รับความยุ่งยากมาก ท่านจึงได้พยายามเรียนหนังสือจนอ่านออกเขียนได้ เพื่อใช้จดบันทึกการศึกษาพระอภิธรรม แต่ก็เป็นเรื่องประหลาดที่ท่านเขียนและอ่านได้เฉพาะพระอภิธรรมเท่านั้น ไม่สนใจอ่านหนังสืออื่น ๆ เรื่องนี้เป็นที่กล่าวขวัญกันอยู่ทั่วไปในวงการผู้สนใจเรื่องพระอภิธรรม

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒ ท่านนายพล ฯ ได้เข้ามาเป็นนักศึกษา จึงได้เล่าให้ผู้บันทึกนี้ทราบว่าแม่ชีนั้น คือมารดาของท่านเอง และท่านก็ได้ศึกษาความรู้พระอภิธรรมเบื้องต้นจากมารดาจึงได้เลื่อมใส และบังเอิญได้มาพบและศึกษาต่อที่สำนัก ฯ นี้ โดยไม่ได้คาดคิดมาก่อน พร้อมกันนั้นท่านก็ได้ให้ความสนใจทั้งในด้านการศึกษาและการทำนุบำรุงกิจการของสำนัก ฯ โดยสม่ำเสมอตลอดมา กล่าวคือนอกจากจะได้รับหน้าที่เป็นรองประธานฝ่ายบริหารของสำนัก ฯ แล้วท่านยังได้ชักชวนบุตรธิดาและญาติมิตรนำเงินมาบำรุงสำนัก ฯ ตลอดมาเป็นเวลาหลายปี จนถึงวาระสุดท้ายของชีวิตท่าน แม้ขณะที่ยังป่วยอยู่ก็ได้สั่งเสียให้ทายาทกับเงินส่วนที่จะบำรุงมาบริจาคเป็นครั้งสุดท้าย เมื่อได้ถึงแก่กรรมแล้ว

ในฐานาปุถุชน ก็มีความรู้สึกเสียใจและอาลัยในการที่ท่านต้องจากพวกเราไปอย่างไม่มีวันที่จะกลับมาพบกันอีกในสภาพเดิม แต่ตามบทเรียนที่เราได้ศึกษามาในพระอภิธรรมปิฎกมีว่า การสิ้นชีวิตไปในภพหนึ่ง ๆ นั้น เป็นเพียงแต่การ "จุติ" (ดับ) ไปตามกฎเกณฑ์แห่งธรรมชาติเท่านั้น ผู้ที่ประกอบคุณงามความดีไว้ก็จะต้องหมุนเวียนมา "ปฏิสนธิ" (เกิด) ในภพใหม่ที่ดี (คือสุคติภูมิ) อีก และคุณความดีนั้นก็จะติดตามมาส่งเสริมให้ชีวิตมีความราบรื่น สามารถประกอบคุณงามความดีต่อไปอีก จนกว่าจะเป็นคุณความดีชั้นสูงที่เรียกว่า "วิวัฏฏคามินีกุศล" สามารถบรรลุถึงมรรคผลนิพพานเป็นที่สุด เมื่อมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้โดยปราศจากข้อสงสัยแล้ว จึงสามารถวางตนวางใจได้ค่อนข้างมั่นคง ไม่ค่อยหวั่นไหวต่อความเปลี่ยนแปลงที่จะมาถึง หรือเมื่อประสบกับความสมหวัง (อิฏฐารมณ์) และผิดหวัง (อนิฏฐารมณ์) ก็จะสามารถควบคุมจิตใจให้หวั่นไหวน้อยลงหรือเป็นปกติได้ตามกำลังความสามารถ ซึ่งพอจะสรุปได้ว่าเป็นผลดีกว่าผู้ที่มิได้สนใจฝึกฝน หรือศึกษาเลย

ในกรณีการจากไป ของท่านนายพล ฯ นี้ ข้าพเจ้ามีความแน่ใจว่า คุณงามความดีของท่านที่ได้บำเพ็ญมาได้แก่ความโอบอ้อมอารีย์ เป็นผู้วางตนสม่ำเสมอคงเส้นคงวาบำเพ็ญคุณประโยชน์ให้แก่สาธารณะโดยตลอดมา เฉพาะอย่างยิ่งผู้ได้คบหาสมาคมใกล้ชิดจะรู้สึกอบอุ่นในความเมตตาอารีย์ของท่าน ประกอบด้วยท่านเป็นผู้ที่สนใจในการศึกษาและปฏิบัติอยู่ในศีลธรรมเป็นสัมมาทิฐิอยู่เป็นปกติ ดังนั้นดวงวิญญาณของท่านจะต้องไปปฏิสนธิในสุคติแห่งใดแห่งหนึ่งอย่างไม่มีปัญหา

หากท่านจะสามารถทราบได้ ด้วยญาณวิถีใด ๆ ก็ตาม ขอได้โปรดรับความสำนึกในคุณความดีของท่าน ที่คณะอาจารย์กรรมการและนักศึกษาพระอภิธรรมทุกท่านที่ได้ระลึกถึงอยู่มิรู้ลืมเลือน และขอตั้งอธิษฐานจิตไว้ว่า ตราบใดที่ยังจะต้องวนเวียนอยู่ในวัฏสงสารนี้ ก็ขอจงได้พบปะและเกื้อกูลแก่กันและกันทุกภพทุกชาติ จนกว่าจะบรรลุมรรคผลนิพพาน อันเป็นยอดปรารถนาของพุทธมามกทุกผู้ทุกนามด้วย เทอญ.

บุญรวม แสนศรีสมบัติ

เลขาธิการ

สำนักศึกษาพระอภิธรรม วัดพิชัยญาติ

ประวัติของคุณพ่อ

คุณพ่อ เกิดเมื่อวันพุธที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๔๗ ณ ที่บ้านตรอกพระยาไกร วัดจักรวรรดิ์ พระนคร เป็นบุตรคนที่ ๕ ของ นายชื่น และ นางเคลือบ งามกร มีพี่น้องร่วมบิดามารดา รวม ๗ คน คือ.—

๑. เด็กชาย (ถึงแก่กรรมเมื่อยังเยาว์)

๒. เด็กหญิง (ถึงแก่กรรมเมื่อยังเยาว์)

๓. นางคล้อย วิมลโนธ

๔. เด็กหญิง ขลิบ (ถึงแก่กรรมเมื่อยังเยาว์)

๕. พลตรี พิภัช งามกร

๖. นางสารภี เล็บครุฑ

๗. พันโท ณรงค์ งามกร

เมื่อยังเล็กอยู่ได้รับการศึกษาขั้นต้น ที่โรงเรียนสุขุมาลัย และโรงเรียนวัดปทุมคงคา จนจบชั้นประถมศึกษา เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียน มัธยมบพิตรพิมุข จนจบชั้นมัธยมศึกษา (ม. ๖) เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๕ และเข้าศึกษาต่อที่โรงเรียน แผนที่ทหารบก สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรวิชาแผนที่ เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๔๗๖ และเข้ารับราชการเป็นพนักงานแผนที่กรมแผนที่ทหารบกโดยตลอดมา จนครบเกษียณอายุ จึงนับได้ว่าท่านเป็นเลือดเนื้อเชื้อไขของชาว ผ.ท. อย่างแท้จริงผู้หนึ่ง

ประวัติการทำงาน ประวัติการทำงานของคุณพ่อ โดยย่อ ๆ มีดังนี้.—

การศึกษาและดูงาน

- สำเร็จการศึกษามัธยมปีที่ ๖ จากโรงเรียนบพิตรพิมุข เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕
- สำเร็จการศึกษาชั้นประถมปีที่ ๒ จากแผนกการศึกษากรมแผนที่ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๖
- สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมปีที่ ๓ ซึ่งเป็นชั้นสูงสุดของโรงเรียนแผนที่ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖
- ไปดูงานเกี่ยวกับกิจการแผนที่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา
  ตามข้อตกลงของจัสแมสออกเดินทางจากกรุงเทพ ฯ เมื่อ ๖ ก.ย. ๐๑
  เดินทางกลับถึงกรุงเทพ ฯ เมื่อ ๗ มี.ค. ๐๒

ตำแหน่งราชการ

— นักเรียนแผนที่ชั้นประถม ๑ ในแผนกศึกษา กรมแผนที่	๑๐ ก.ค. ๖๕
— พนักงานชั้น ๓ ในแผนกศึกษา กรมแผนที่	๑ ก.ค. ๖๖
— นักเรียนแผนที่ชั้นประถม ๒ ในแผนกศึกษา กรมแผนที่	๑๐ ก.ค. ๖๖
— ประจำกองวางข่าย สามเหลี่ยมเล็ก แผนกวางโครงหลักฐาน กรมแผนที่	๔ มิ.ย. ๖๗
— นักเรียนแผนที่ชั้นมัธยม ๑ ในแผนกศึกษา กรมแผนที่	๑๔ ก.ค. ๗๓
— นักเรียนแผนที่ชั้นมัธยม ๒ ในแผนกศึกษา กรมแผนที่	๑ ก.ค. ๗๔
— นักเรียนแผนที่ชั้นมัธยม ๓ ในแผนกศึกษา กรมแผนที่	๒๗ มิ.ย. ๗๕
— ประจำแผนกที่ ๑ กรมแผนที่	๑ พ.ค. ๗๗
— เป็นครู รร. แผนที่ทหารบก	๑ ต.ค. ๘๑
— เป็นอาจารย์ รร. แผนที่ทหารบก	๑ ม.ค. ๘๙
— เป็นแม่กองสามเหลี่ยมใหญ่แผนกที่ ๑ กรมแผนที่ทหารบก	๑ พ.ย. ๙๓
— เป็นหัวหน้าแผนกสามเหลี่ยมกองวางโครงหลักฐาน กรมแผนที่ทหารบก	๑๐ มี.ค. ๙๖
— เป็นหัวหน้ากองยีออเดซี่ กรมแผนที่ทหารบก	๓๐ พ.ย. ๙๗
— เป็นหัวหน้ากอง กรมแผนที่ทหารบก	๓๐ มี.ค. ๐๑
— เป็นฝ่ายนายทหารเทคนิคกรมแผนที่ทหารบก	๓๐ ต.ค. ๐๑
— เป็นผู้ช่วยเจ้ากรมแผนที่ทหารบก	๑ ม.ค. ๐๓
— เป็นรองเจ้ากรมแผนที่ทหารบก	๑ ต.ค. ๐๕

ยศ

— ข้าราชการพลเรือนกลาโหมชั้นเอก	๓๐ ก.ค. ๘๙
— ว่าที่พันโท	๑ ม.ค. ๙๗
— พันเอก	๑ ม.ค. ๙๘
— พลตรี	๑ ต.ค. ๐๕
— ออกจากราชการเพื่อรับบำนาญสังกัด สำนักงานปลัดกระทรวง	๑ ต.ค. ๐๘
— ถึงแก่กรรมเนื่องจากการทำงานของหัวใจล้มเหลว	๒๓ ส.ค. ๑๗

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

— เบ็ญจมาภรณ์	มงกุฎไทย	(บ.ม.)	๒๐ ก.ย. ๘๑
— จตุตาภรณ์	มงกุฎไทย	(จ.ม.)	๒๐ ก.ย. ๘๓
— จตุตาภรณ์	ช้างเผือก	(จ.ช.)	๑๙ ก.ย. ๘๔
— เหรียญช่วยราชการเขตภายใน			๒๓ พ.ย. ๘๖
— ตริยาภรณ์	มงกุฎไทย	(ต.ม.)	๒๕ ธ.ค. ๙๑

ชีวิตครอบครัว คุณพ่อได้ทำการสมรสกับคุณแม่ (น.ส. ชื่นจิตต์ ศิริผล) มีบุตร–ธิดา รวม ๖ คนคือ.–

๑. เด็กชาย (ถึงแก่กรรมเมื่อยังเยาว์)

๒. เด็กหญิง (ถึงแก่กรรมเมื่อยังเยาว์)

๓. เด็กหญิง ไพเราะ (ถึงแก่กรรมเมื่อยังเยาว์)

๔. นายกมล งามกร

๕. นางเพลินพิศ วรรธนวินิจ

๖. ร้อยตรี ชูเกียรติ งามกร (ถึงแก่กรรม)

คุณพ่อ เป็นผู้ที่มีความกตัญญูกตเวทีต่อบุพการี, ญาติผู้ใหญ่ เป็นอย่างมาก และเป็นผู้ที่มีอัธยาศัยเรียบร้อย โอบอ้อมอารี มีความเมตตาต่อญาติพี่น้อง, ลูกหลาน, เพื่อนฝูง ตลอดจนผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา เมื่อผู้ใดมีความทุกข์ร้อนเข้ามาหา ท่านจะให้ความช่วยเหลือเผื่อแผ่เท่าที่จะช่วยได้ ไม่เคยขัดข้อง ดังนั้นท่านจึงเป็นที่รักใคร่นับถือของบุคคลที่รู้จักทั่วไป ซึ่งสิ่งเหล่านี้ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดย่อมเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้ว

ในด้านชีวิตสมรสของคุณพ่อกับคุณแม่ ก็เต็มไปด้วยความราบรื่น มีความซื่อสัตย์ต่อกันและกัน อาศัยหลักผ่อนสั้นผ่อนยาว จึงไม่ค่อยมีปากเสียงกัน นับว่าเป็นตัวอย่างในด้านการครองเรือนเป็นอย่างดี จะเห็นได้จากที่ท่านและคุณแม่ ได้รับเกียรติเชิญให้เป็นผู้ปูที่นอนแก่คู่บ่าวสาวหลายคู่

ชีวิตของคุณพ่อเมื่อครั้งยังเป็นพนักงานแผนที่อยู่นั้น ในปีหนึ่ง ๆ จะได้มีโอกาสอยู่บ้านพร้อมหน้าลูกเมีย ประมาณ ๓ เดือนเท่านั้น นอกนั้นก็ต้องไปราชการแผนที่ต่างจังหวัดอยู่เป็นประจำ ซึ่งในสมัยนั้นพวกเราเด็ก ๆ มักพูดกันติดปากว่า "คุณพ่อไปป่า" และยังจำได้ดีอีกว่า เมื่อคุณพ่อกลับจากไปป่าครั้งหนึ่ง ๆ มักมีของฝากแปลก ๆ จากป่ามาฝากทางบ้านเสมอ เวลาคุณพ่อกลับบ้านครั้งไร พวกเราเป็นต้องดีใจกับของฝากจากคุณพ่อทุกครั้ง อีกอย่างหนึ่งที่ลูก ๆ จำได้ก็คือ ตอนคุณพ่อกลับจากป่าใหม่ ๆ ผิวมักดำคล้ำเนื่องจากต้องตรากตรำอยู่กลางแดดเสมอ แต่ร่างกายดูแข็งแรงขึ้น พอได้ทำงานเข้าร่มในกรม ฯ สักพัก ผิวชักจะเริ่มขาวขึ้น ก็ต้องออกเดินทางใหม่อีกแล้ว

ในการไปป่าของคุณพ่อแต่ละครั้ง ความนึกคิดของพวกลูก ๆ ในสมัยนั้น รู้สึกว่าเป็นของน่าสนุก และชวนสนใจ เริ่มด้วยก่อนออกเดินทางประมาณ ๒ – ๓ วัน ก็จะมีพวกคนงาน (ลูกหาบ) มานอนพักที่บ้านหลายคน ต้องบรรจุเข้าของใส่ปี๊บ (ในสมัยนั้น) และเตรียมพวกของแห้ง, ของเค็ม ไปไม่ใช่น้อย ๆ เพราะสถานที่ที่จะไปนั้น ไม่อยู่ในฐานะที่จะใช้เงินไปซื้อหาอะไรได้ พวกเราเด็ก ๆ ก็รู้สึกครึ้มใจที่มีคนมาค้างที่บ้านหลายคน มักหาโอกาสไปพูดคุยกับคนงานฟังสำเนียงพูดที่แปร่งออกไปตามภาษาพื้นเมืองของเขา ในเช้าวันไปก็ต้องตื่นแต่เช้ามืด ต่างคนก็สาระวนจัดเข้าของกันเป็นการใหญ่ ทั้งของหลวงมีพวกกล้องสนาม และของส่วนตัว คุณพ่อในฐานะหัวหน้าต้องคอยตรวจตราดูแลเข้าของทั้งหมด จนกระทั่งเรียบร้อยทุกคน จึงได้ออกเดินทาง ส่วนมากมักไปขึ้นรถไฟที่สถานีหัวลำโพง โดยคุณแม่จะพาลูก ๆ ไปส่งคุณพ่อที่สถานีรถไฟด้วย และรออยู่จนกระทั่งรถไฟเริ่มเคลื่อนผ่านหน้าไปช้า ๆ มีคุณพ่อโผล่หน้าต่างมาโบกมือให้คุณแม่กับลูก ๆ ซึ่งพวกเราก็โบกตอบ จนรถไฟพ้นสายตาไปจึงกลับบ้าน จากนั้นพวกเราก็นับวันรอว่าคุณพ่อไปได้กี่เดือนแล้ว เมื่อไรจะกลับมาพร้อมด้วยของฝากสำหรับพวกลูก ๆ อีกมีอยู่ครั้งหนึ่งที่ท่านกลับจากต่างจังหวัด ซึ่งลูกจำไม่ได้ว่าจังหวัดใด ท่าทางของคุณพ่อดูเหนื่อยอ่อน และสะบักสะบอมกว่าทุกครั้ง ท่านเล่าให้พวกเราฟังว่า ไปครั้งนี้ถูกช้างโทนอาละวาด รื้อเต๊นท์ ทำลายข้าวของเสียหายไปหลายอย่าง เคราะห์ดีที่ไม่ได้ทำลายกล้องสนาม พร้อมกับได้ชี้ให้พวกเราดูกระติกสนาม ซึ่งมีรอยเท้าเจ้าช้างเกเรตัวนั้นเหยียบเอาจนบุบบี้แบนไปหมด นับว่าโชคดีที่ท่านและคนงานปลอดภัยทุกคน ซึ่งลูก ๆ ฟังดูแล้วรู้สึกหวาดเสียวแทนท่าน และเกิดความรู้สึกในขณะนั้นว่า คุณพ่อต้องทนลำบาก เสี่ยงชีวิตเพื่อพวกเราเพียงไร และหลังจากนั้น "การไปป่า" ของคุณพ่อก็ไม่ใช่ของน่าสนุกตามความคิดอย่างเด็ก ๆ แต่เดิมของพวกเราอีกต่อไปแล้ว ซึ่งต่อมาภายหลังคุณพ่อได้ย้ายไปประจำเป็นอาจารย์สอนนักเรียนแผนที่ อยู่ที่โรงเรียน แผนที่ทหารบก ไม่ต้องไปราชการสนามอีก ทั้งคุณแม่และลูก ๆ จึงรู้สึกโล่งอกและเบาใจขึ้น

คุณพ่อ ได้อุปสมบทที่วัดพิชัยญาติการาม ธนบุรี เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๙ จนครบพรรษา จึงได้ลาสิกขาออกมารับราชการตามเดิม เมื่อครบเกษียณอายุจึงได้ออกมาเป็นข้าราชการบำนาญ

หลังจากที่ท่านออกมาเป็นข้าราชการบำนาญแล้ว ก็ได้ใช้ชีวิตอันสงบอยู่กับคุณแม่และลูก ๆ เรื่อยมา โดยปกติท่านเป็นผู้ที่มีจิตใจฝักใฝ่ทางธรรมอยู่เสมอ สมกับที่เป็นชาวพุทธอย่างแท้จริงผู้หนึ่ง ซึ่งเมื่อขณะที่ท่านยังรับราชการประจำอยู่นั้น เมื่อมีเวลาว่างหลังจากปฏิบัติภาระกิจในหน้าที่เสร็จสิ้นก็ได้ค้นคว้าหาหนังสือธรรมะต่าง ๆ อ่านอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านเป็นผู้สนใจในด้านพระอภิธรรมเป็นพิเศษ ตลอดจนได้เป็นผู้ริเริ่มในการทำบุญทอดกฐิน, ผ้าป่า และบริจาคเงินสร้างสิ่งที่เป็นสาธารณกุศลต่าง ๆ ตามควรแก่อัตภาพอยู่เสมอ

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ คุณแม่ได้ล้มเจ็บ และถึงแก่กรรมด้วยโรคมะเร็ง ซึ่งคุณพ่อก็ได้เฝ้ารักษาพยาบาล ตั้งแต่คุณแม่เริ่มเจ็บจนกระทั่งถึงแก่กรรม หลังจากจัดการศพคุณแม่เสร็จเรียบร้อย คุณพ่อได้มอบหมายหน้าที่งานทางบ้านให้กับลูก ๆ โดยท่านขอใช้เวลาว่างทั้งหมดอุทิศตนให้กับพุทธศาสนาด้วยการเข้าศึกษาในด้านพระอภิธรรมอย่างจริงจัง คือสมัครเข้าเป็นนักศึกษาพระอภิธรรม ณ สำนักพระอภิธรรม วัดพิชัยญาติการาม ซึ่งเมื่อก่อนหน้านี้ท่านเพียงแต่ฟังการบรรยายพระอภิธรรม จากสำนักพระอภิธรรมหลายแห่ง แต่มิได้ศึกษาอย่างจริงจัง เนื่องจากต้องคอยเฝ้ารักษาพยาบาลคุณแม่ซึ่งในขณะนั้นกำลังป่วยอยู่ และอีกอย่างหนึ่งก็ต้องคอยอุปการะดูแลคุณย่าซึ่งชราภาพอยู่ด้วย หลังจากที่ท่านได้เข้าเป็นนักศึกษาพระอภิธรรม ณ สำนักพระอภิธรรม วัดพิชัยญาติการาม ไม่นานนัก ท่านก็ได้รับเลือกตั้งเป็นประธานกรรมการฝ่ายคฤหัสถ์ของสำนัก ฯ และได้รับเลือกทุกสมัยเรื่อยมา จนกระทั่งในปี ๒๕๑๗ นี้ ที่ประชุมได้มีมติเลือกท่านอีก แต่ท่านได้ปฏิเสธขอถอนตัวเนื่องจากสุขภาพไม่อำนวยให้ นอกจากนี้ท่านยังได้ชักจูงบรรดาญาติมิตร และลูกหลานให้เป็นผู้ฝักใฝ่ในทางธรรม ด้วยการช่วยบริจาคเงินบำรุงกิจการในศาสนา และสาธารณกุศลตามควรแก่อัตภาพเป็นนิจ

โดยปกติแล้วคุณพ่อเป็นผู้ที่มีสุขภาพดีผู้หนึ่ง จะเห็นได้จากเมื่อครั้งที่ท่านยังรับราชการเป็นพนักงานแผนที่ ตามที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น การเดินทางเข้าป่าแต่ละครั้งต้องผจญกับความเจ็บไข้ และสัตว์ป่าต่าง ๆ แทบจะเอาชีวิตไม่รอด แต่ท่านก็ได้ใช้ชีวิตผ่านมาในช่วงนั้นได้โดยตลอด มีการเจ็บไข้น้อยครั้ง และก็ไม่รุนแรงเท่าไรนัก ต่อมาในระยะหลังตอนปัจฉิมวัย ท่านจึงมีอาการป่วยขึ้น เริ่มด้วยโรคตับ ต้องเข้ารักษาตัวที่โรงพยาบาล พระมงกุฎ มาแล้วครั้งหนึ่งจนกระทั่งหายเป็นปกติ หลังจากนั้นท่านก็ไม่ได้ล้มเจ็บอีก จนกระทั่งครบเกษียณอายุออกมาเป็นข้าราชการบำนาญ

ราวต้นปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ท่านเริ่มมีอาการไอขึ้นบ้าง ได้ไปตรวจและรักษาตามโรงพยาบาลหลายแห่ง อาการไม่ทุเลาขึ้น แต่ไม่ถึงกับต้องนอนพักรักษาตัว ต่อมามีอาการบวมบริเวณข้อเท้า และหลังเท้า รู้สึกอ่อนเพลีย ปวดเมื่อยบริเวณน่องมาก จึงได้มาตรวจที่โรงพยาบาลศิริราช แพทย์ได้รับตัวไว้รักษา ท่านนอนพักรักษาตัวอยู่ที่ตึกอัษฎางค์ โรงพยาบาลศิริราช เป็นเวลา ๓๐ วัน อาการดีขึ้นมากจึงกลับมานอนพักฟื้นที่บ้านต่อไป ระหว่างที่ท่านพักฟื้นอยู่ที่บ้านนั้น แพทย์ได้นัดให้ท่านไปตรวจที่โรงพยาบาลศิริราชอีก หลังจากได้เอ็กซเรย์ที่บริเวณปอดของท่านแล้ว ปรากฏว่าปอดด้านล่างตอนปลายขั้วปอดไม่สู้ดี แพทย์สงสัยว่าจะเป็นมะเร็งที่ขั้วปอด ซึ่งถ้าจะให้แน่นอนแล้วจะต้องขอเจาะเนื้อที่ปอดบริเวณนั้นสักนิดหนึ่งเพื่อเอาไปพิสูจน์ พวกเราจึงได้ปรึกษากันในหมู่ญาติแล้วตกลงไม่เห็นสมควรเจาะเพราะเกรงว่าถ้าเจาะไปแล้วปรากฏว่าเป็นมะเร็งจริง ก็จะทำให้เชื้อแผ่ซ่านไปทั่วร่างกาย (คุณแม่ก็เสียชีวิตเนื่องจากโรคมะเร็งหลังการผ่าตัด) และอีกประการหนึ่งท่านก็อายุมากแล้ว แผลที่เจาะจะทำให้ท่านต้องทนทุกข์ทรมานเพิ่มขึ้นอีก เพราะขณะนี้ร่างกายท่านก็ไม่ปกติอยู่แล้ว

ส่วนคุณพ่อนั้น คล้ายกับท่านจะรู้ตัวเองว่า คงจะมีโอกาสอยู่ต่อไปได้อีกไม่นานนัก ท่านได้เรียกลูกหลานมาสั่งเสียเรื่องราวต่าง ๆ จนเป็นที่เรียบร้อย และได้สั่งให้ลูกนำเงินจำนวนหนึ่งไปบริจาคทำบุญในนามของท่านให้ด้วย ซึ่งนับได้ว่าเป็นการทำบุญครั้งใหญ่ และเป็นครั้งสุดท้ายในชีวิตของท่านด้วย ต่อจากนั้นไม่กี่วัน อาการท่านเริ่มทรุดลง ไข้ขึ้นสูง ตัวร้อนจัด ลูกหลานและญาติมิตรที่คอยปรนนิบัติเฝ้าไข้ ต้องหมั่นคอยเช็ดตามใบหน้าและลำตัวให้ตลอดเวลา ท่านเริ่มพูดไม่ชัด มีเสียงแหบสะอึกถี่ครั้งละนาน ๆ ทั้งไม่ยอมกินยาและรับประทานอาหารอีกด้วย ซึ่งปกติเมื่อตอนที่กลับจากโรงพยาบาลใหม่ ๆ ท่านเคร่งครัดในเรื่องการกินยามาก คอยเตือนลูก ๆ ให้จัดยาให้ท่านกินจนครบทุกอย่างตามที่แพทย์สั่งอยู่เสมอ

เมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๗ ลูกหลานและบรรดาญาติมิตร ได้ช่วยกันจัดทำสังฆทานให้คุณพ่อที่บ้าน ในตอนนั้นท่านกลับมีสติดีขึ้น พนมมือรับศีล และถวายสังฆทานได้เหมือนปาฏิหาริย์ แต่หลังจากนั้นก็กลับไม่ยอมกินอาหารและยาอีก ไข้ขึ้นสูงมากจนบางครั้งถึงกับเพ้อ นอนปัสสาวะและถ่ายโดยไม่รู้สึกตัว บางทีตอนเช้ามืดอาการคุณพ่อรู้สึกดีขึ้นพูดจากับลูก ๆ ได้บ้าง แม้ฟังดูจะไม่ค่อยชัดนักก็ตาม แต่พอตอนบ่ายก็

กลับทรุดเหมือนเดิมอีก เป็นเช่นนี้อยู่ตลอดเวลา อาหารก็ได้แต่ดูดนมสด หรือน้ำส้มคั้นจากหลอดกาแฟ และอาหารอ่อน ๆ ที่พยายามป้อนให้ท่านกินได้ครั้งละนิดหน่อยเท่านั้น เนื่องจากคุณพ่อไม่ยอมอ้าปากให้ป้อนได้เลย ต้องพยายามพูดปลอบโยนขอให้ท่านฝืนกินได้ด้วยความลำบาก ลูก ๆ พยายามติดต่อที่โรงพยาบาลศิริราช ขอจองเตียงอยู่หลายวันนับตั้งแต่สังเกตเห็นอาการของคุณพ่อเริ่มไม่สู้จะดีแล้ว แต่ทางโรงพยาบาลก็ไม่มีเตียงว่างเลย จึงจำเป็นต้องรักษาพยาบาลกันไปก่อน รอจนกว่าทางโรงพยาบาลจะมีเตียงว่างให้คุณพ่อเข้าไปรักษาได้ จนกระทั่งวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๑๗ ทางโรงพยาบาลศิริราช ส่งข่าวบอกมาว่ามีเตียงว่างแล้ว ลูก ๆ จึงได้นำคุณพ่อส่งเข้ารักษาที่โรงพยาบาลศิริราชอีกเป็นครั้งที่สอง ณ ตึกปาวา เมื่อไปถึงแพทย์ได้จัดการให้อาหาร และยา ทางสายยางเลย เพราะตอนนี้ท่านไม่รู้สึกตัวและรับประทานอะไรไม่ได้แล้ว หลังจากนั้นได้ให้น้ำเกลือและยาฉีดให้ เนื่องจากในลำคอท่านมีเสมหะมาก ทำให้การหายใจไม่สะดวก จึงต้องใช้เครื่องดูดเสมหะมาดูดเสมหะจากลำคออยู่เสมอ แต่ภายหลังเสมหะอยู่ลึกและเหนียวมาก แพทย์เลยเปลี่ยนวิธีใช้สายยางแหย่เข้าไปในลำคอ และให้อ๊อกซิเจนช่วยทางปากแทนทางจมูก ขณะนี้คุณพ่อยังคงนอนหลับตาอยู่ตลอดเวลา แต่ยังมีความรู้สึกอยู่ สังเกตขณะที่พยาบาลมาฉีดยา หรือให้น้ำเกลือนั้น ท่านยังนิ่วหน้าบางครั้งก็ครางออกมาเบา ๆ อาการของท่านยังคงทรงอยู่เช่นนั้นตลอดมา จนเมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๗ หัวใจของท่านเกิดวายไปเฉย ๆ แต่แพทย์ก็ช่วยเหลือแก้ไขไว้ได้ทันท่วงที หลังจากนั้นแพทย์ได้ใช้เครื่องช่วยการหายใจเข้าช่วยอีก โดยให้อ๊อกซิเจนผ่านเครื่องช่วยการหายใจอีกทีหนึ่ง ระยะนี้ต้องจ้างพยาบาลพิเศษมาเฝ้าไข้ และคอยควบคุมการใช้เครื่องช่วยการหายใจด้วย แม้กระนั้นการทำงานของหัวใจท่านก็ยังไม่สู้จะดีนัก แพทย์ต้องทำการเจาะลำคอเพื่อช่วยการหายใจอีก หลังจากเจาะคอแล้ว อาการของท่านก็ดีขึ้น เนื่องจากใช้ระบบหายใจทางลำคอได้สะดวก ทั้งการใช้เครื่องดูดเสมหะก็ดูดเสมหะได้จากทางลำคอที่เจาะนี้ด้วย แพทย์จึงเอาเครื่องช่วยการหายใจออกคงให้แต่อ๊อกซิเจนผ่านทางลำคอตอนที่เจาะไว้อย่างเดียว และสั่งให้เลือดเพิ่มขึ้นด้วย ตอนนี้อาการคุณพ่อดีขึ้นมาก ได้ยินและรู้เรื่องที่ลูกพูด โดยการพยักหน้ารับ หรือส่ายหน้าปฏิเสธได้ แพทย์จึงสั่งงดการให้อ๊อกซิเจนอีก เพื่อให้ท่านหายใจต่อไปด้วยตนเอง คงให้แต่น้ำเกลืออย่างเดียว ลูกจึงได้งดพยาบาลพิเศษไว้ก่อน หลังจากที่ได้จ้างมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันรวม ๑๐ คืน

ต่อมาท่านมีอาการชาบริเวณซีกข้างซ้ายตลอด แพทย์ตรวจแล้วมีความเห็นว่าเป็นอัมพาตซีกซ้าย อันสืบเนื่องมาจากหลังที่ท่านพื้นจากการหัวใจวายครั้งที่แล้ว เส้นโลหิตฝอยคงแตก นอกจากนี้บริเวณข้อมือ ข้อเท้า ก็บวมหมด ซึ่งเกิดจากการให้น้ำเกลือติดต่อกันเป็นเวลานาน แพทย์จึงได้งดการให้น้ำเกลือไว้ชั่วคราว นอกจากแผลที่ก้นอันเกิดจากการนอนเป็นเวลานานซึ่งไม่หายดีแล้วยังมีแผลที่บริเวณกกหูข้างขวาที่เกิดจากการที่พลิกตัวนอนตะแคงอีก ต้องทำหมอนเล็ก ๆ รูปวงแหวนมารองรับบริเวณกกหู และก้นที่เจ็บให้ท่านด้วย ลูก ๆ รู้สึกสงสารคุณพ่อจับใจ แต่ก็จนใจที่ไม่รู้จะช่วยท่านได้อย่างไร ได้แต่ภาวนาขอให้คุณพระจงช่วยคุ้มครองให้คุณพ่อหายวันหายคืนเพื่ออยู่เป็นมิ่งขวัญของลูกต่อไปเท่านั้น

ประมาณกลางเดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๗ ท่านมีอาการท้องเสียบ่อย ๆ ถ่ายวันละ ๒—๓ ครั้ง ทำให้ร่างกายอ่อนเพลียลงไปมาก แพทย์จึงได้สั่งให้น้ำเกลืออีกครั้งทั้งเสมหะในลำคอก็เหนียว และมีมากขึ้นกว่าเดิม ต้องใช้เครื่องดูดเสมหะดูดออกวันละหลาย ๆ ครั้ง อาการท่านยังคงทรงและทรุดอยู่เช่นนี้ จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๗ คุณพ่อจึงได้จากพวกเราไปด้วยอาการสงบ เมื่อเวลา ๒.๔๕ น. ตามใบมรณะบัตร แพทย์ลงความเห็นว่าถึงแก่กรรมด้วยระบบการทำงานของหัวใจล้มเหลว

รวมระยะเวลาที่ท่านล้มเจ็บอยู่ทั้งหมด ๑๑๓ วัน คือเข้านอนป่วยที่โรงพยาบาลศิริราช ครั้งแรก ณ ตึก อัษฎางค์ ๓๐ วัน ออกจากโรงพยาบาลไปนอนพักรักษาตัวที่บ้าน ๔๔ วัน และเข้านอนป่วยที่โรงพยาบาลศิริราช อีกเป็นครั้งสุดท้าย ณ ตึกปาวา ๓๙ วัน

สิริ รวมอายุ ได้ ๖๙ ปี ๑๑ เดือน ๒ วัน

จากลูก

กมล งามกร

เพลินพิศ วรรธนวินิจ

บทความบางตอนของ พลตรี พิภัช งามกร ซึ่งได้บันทึกไว้เมื่อตอนไปศึกษาพระอภิธรรม ณ สำนักศึกษาพระอภิธรรม วัดพิชัยญาติ

จากผู้

เรื่องที่ ๑

ฐานะ ของข้าพเจ้าในสำนักศึกษาพระอภิธรรม วัดพิชัยญาติ

(เขียนลงในหนังสืออนุสรณ์ เนื่องในงานทอดผ้าป่าสามัคคี ของสำนัก ฯ เมื่อวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๑๑)

ในขั้นต้น ข้าพเจ้าได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับสำนักศึกษาพระอภิธรรมวัดพิชัยญาตินี้ในฐานะนักศึกษาเท่านั้น ต่อมาจึงเกิดความรู้สึกว่า เฉพาะแต่จะมาเก็บเกี่ยวเอาประโยชน์จากทางสำนัก ฯ เท่านั้น เป็นการสร้างความดีที่ยังไม่สมบูรณ์ จำเป็นต้องเข้าช่วยทำนุบำรุงสำนัก ฯ ให้เจริญรุ่งเรืองเป็นปึกแผ่นถาวรด้วย

ต่อมา ในวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓ ได้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการของสำนัก ฯ ขึ้น โดยมีมติว่าประธานสำนักศึกษานี้ ต้องเป็นพระภิกษุมีวุฒิเปรียญธรรมอย่างน้อยประโยค ๕ และเคยผ่านการสอบพระอภิธรรมชั้นสูงมาด้วย คณะกรรมการนี้ จะมีรองประธาน ๒ ตำแหน่ง คือรองประธานฝ่ายวิชาการตำแหน่งหนึ่ง รองประธานฝ่ายบริหารตำแหน่งหนึ่ง

ในการประชุมวันนั้น พระอาจารย์มหาอำนวย วิสุทฺโธ ได้รับตำแหน่งประธานกรรมการของสำนัก ฯ พระอาจารย์สุข นิภาธโร เป็นรองประธานฝ่ายวิชาการ ส่วนตำแหน่งรองประธานฝ่ายบริหาร ที่ประชุมได้เลือกข้าพเจ้าเป็นเอกฉันท์

ขั้นแรกข้าพเจ้ารู้สึกหนักใจอยู่บ้าง เพราะได้ตั้งความปรารถนาไว้ว่าจะมาศึกษาหาความรู้ เพื่อนำมาปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของตนให้เบาสบายคลายทุกข์ได้เท่านั้น เมื่อต้องมารับภาระในด้านบริหารอีก จึงรู้สึกว่าผิดไปจากความมุ่งหมายเดิม ต่อมาเมื่อพิจารณาโดยถี่ถ้วนแล้วจึงรู้สึกเบาใจ ผลการพิจารณาของข้าพเจ้ามีว่าการบริหารของสำนัก ฯ มีการวางหลักเกณฑ์ไว้อย่างถูกต้องรัดกุม กล่าวคือมีการแบ่งหน้าที่การงานกันเป็นสัดส่วน แยกเป็น ๒ ส่วนคือ "ฝ่ายวิชาการ" กับ "ฝ่ายบริหาร" ไม่ก้าวก่ายซึ่งกันและกัน ส่วนมากฝ่ายวิชาการก็เป็นหน้าที่ของพระอาจารย์และกรรมการบางท่าน ที่ได้ศึกษาพระอภิธรรมต่อเนื่องกันมาหลายปีแล้ว เป็นผู้ดำเนินการโดยมีการประชุมปรึกษาหารือกันทุกบ่ายวันศุกร์

ส่วนทางฝ่ายบริหารนั้น ก็มีเลขาธิการและเหรัญญิกเป็นตัวจักรสำคัญประกอบกับคณะกรรมการซึ่งเคยผ่ายงานอาชีพสาขาต่าง ๆ มาช่วยกันหลายทาง เช่นในด้านกฎหมายและด้านการธนาคารเป็นต้น และมีสุภาพสตรีอีกหลายท่านเป็นผู้รับผิดชอบเรื่องการถวายภัตตาหารเพลและควบคุมพัสดุเครื่องใช้ต่าง ๆ

ข้าพเจ้าได้ตรวจดูหลักฐานการเงินและการบัญชีของสำนัก ฯ แล้ว เห็นว่ามีระเบียบแบบแผนและมีฐานะดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เหรัญญิก คือ น.ท. อุทัย สังเนตร เคยดำรงตำแหน่งทางการเงินของกองทัพอากาศมาเป็นเวลานาน มีเกียรติและชื่อเสียงเป็นที่ไว้วางใจได้

สำหรับด้านบริหารมีเลขาธิการ คือ อาจารย์บุญรวม แสนศรีสมบัติ เป็นผู้ยืนงาน ท่านผู้นี้เคยผ่านงานฝ่ายธุรการทั้งทางส่วนตัวและส่วนรวมมามาก เคยเป็นสมาชิกสภาจังหวัดลำปาง เคยเป็นกรรมการบริหารสมาคมต่อต้านโรคมะเร็งแห่งประเทศไทยในตำแหน่งผู้ช่วยเหรัญญิก ส่วนด้านกิจการงานส่วนตัวก็เคยมีอาชีพการทำป่าไม้ทางภาคเหนือตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ หลังจากนั้นได้เป็นผู้จัดการแผนกประปาของแผนกล่ำซำอิมปอร์ตรับเหมาวางท่อประปาในเขตเทศบาลนครธนบุรี ๖๐,๐๐๐ กว่าบ้าน เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๑ – ๒๕๐๒ เสร็จภายใน ๑ ปีเศษด้วยความเรียบร้อย ปัจจุบันนี้ได้เสียสละทั้งกำลังกายและกำลังทรัพย์เข้าสนับสนุนกิจกรรมนี้อย่างจริงจังต่อเนื่องกันมาหลายปีแล้ว ส่วนในด้านวิชาการก็ได้ช่วยสอนชั้นปฐมนิเทศ แก่นักศึกษาที่มาเรียนใหม่ได้อย่างผลดี ซึ่งข้าพเจ้าก็ได้เรียนในชั้นปฐมนิเทศนี้อยู่ประมาณ ๓ – ๔ อาทิตย์ ทำให้ได้รับความเข้าใจอย่างรวดเร็ว

นอกจากนั้นก็มีท่านขุนจำรูญรถโกศล จากการรถไฟแห่งประเทศไทย คุณประชุม รัตนคุปต์ จากฝ่ายกฎหมายองค์การท่าเรือ และคุณประเสริฐ เจนพาณิชย์ ซึ่งผ่านงานธนาคารฮ่องกงและเซี่ยงไฮ้แบ๊งค์มาเป็นเวลา ๓๐ กว่าปี นอกนั้นยังมีกรรมการผู้มีเกียรติอีกหลายท่านช่วยบริหารงานอย่างพร้อมเพรียง

ดังนั้น หน้าที่รองประธานฝ่ายบริหารที่ดำรงอยู่จึงไม่มีข้อหนักใจแต่ประการใด กิจการส่วนมากดำเนินไปโดยเรียบร้อย เพราะกรรมการทุกท่านมีความรู้ความสามารถและความซื่อสัตย์สุจริต ต่างคนต่างศึกษาเพื่อผ่อนคลายกิเลสหรือความเคยชินที่เป็นฝ่ายอกุศลจิตให้เบาบางลงอยู่เสมอ พร้อมกันนั้นก็ช่วยทำงานให้แก่สำนัก ฯ ตามคติที่ว่า "เสียสละ อดทน และยกผลให้ส่วนรวม" ด้วยกันทั้งสิ้น

เรื่องการทอดผ้าป่าสามัคคีซึ่งได้จัดทำขึ้นครั้งนี้ ก็เริ่มขึ้นด้วยความคิดเห็นของนักศึกษาบางท่าน ซึ่งในที่สุดก็กลายเป็นมติของที่ประชุมเป็นเอกฉันท์ แล้วยังได้รับความเมตตากรุณาจากพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณเจ้าอาวาสให้ความอุปถัมภ์ด้วย ผลงานจึงปรากฏออกมาอย่างน่าปลื้มใจดังนี้ ซึ่งข้าพเจ้ารู้สึกมั่นใจว่าอุดมการณ์ของสำนักศึกษาที่ตั้งเอาไว้ว่า จะพยายามสร้างกิจการของสำนัก ฯ ให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป ถึงชั่วลูกชั่วหลานของเรา คงสัมฤทธิ์ผลด้วยแรงสามัคคีทั้งทางแรงกายแรงใจจากพุทธศาสนิกชนทุกท่านไม่มีที่สิ้นสุด

ก่อนที่จะได้เข้าศึกษาพระอภิธรรมนั้น ข้าพเจ้าหมกมุ่นอยู่ในภารกิจการงานอันเป็นหน้าที่ ทั้งทางราชการและงานทางบ้านแทบไม่มีเวลาว่าง ยิ่งมีอายุมากขึ้น ต้องรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ มากขึ้น ความวิตกกังวลทุกข์ร้อนในกิจการก็ยิ่งทวีมากขึ้น เกรงจะเกิดการบกพร่องในหน้าที่บ้าง เกรงผลงานที่ทำไปจะได้ผลไม่สมบูรณ์บ้าง ผู้ใต้บังคับบัญชาและลูกหลานทำงานไม่ถูกใจบ้าง สิ่งเหล่านี้รบกวนความรู้สึกอยู่เสมอนาน ๆ เข้าก็ทำให้จิตใจไม่สงบ เกิดความเคร่งเครียด หงุดหงิด บันดาลโทสะง่าย ๆ อยู่เสมอ มีท่านที่เคารพและเพื่อนฝูงบางท่านได้แนะนำด้วยความหวังดีให้เข้าศึกษาพระอภิธรรมแล้ว จะทำให้จิตใจเยือกเย็นรู้เท่าทันเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้จิตใจสงบได้เป็นอย่างดี ข้าพเจ้าก็ได้แต่ขอบคุณท่าน และผลัดว่าขณะนี้ยังไม่มีเวลารอให้ว่างราชการเสียก่อน เพราะเหลือเวลาอีกเพียงเล็กน้อยก็จะครบเกษียณอายุแล้ว ตามความจริงนั้นข้าพเจ้าเองก็เป็นผู้ที่ฝักใฝ่ในทางธรรมอยู่ตลอดมา ชอบค้นคว้าอ่านหนังสือธรรมะต่าง ๆ ในเมื่อมีเวลาว่างเพียงเล็กน้อยอยู่เสมอ

จนต่อมา ข้าพเจ้าป่วยเป็นโรงตับต้องเข้ารักษาตัวที่โรงพยาบาล และขณะที่พักฟื้นอยู่ที่โรงพยาบาลนั้นมีเวลาว่างได้อ่านหนังสือต่าง ๆ ที่เตรียมเอาไปด้วยหลายเล่มด้วยกัน ได้พบหนังสือความมหัศจรรย์ของจิตและวารสารชีวิตในเรื่องความมหัศจรรย์ของชีวิต ซึ่งเรียบเรียงโดยอาจารย์บุญมี เมธางกูล เมื่ออ่านแล้วรู้สึกว่าทำความเข้าใจให้ผู้เริ่มศึกษาพระอภิธรรมได้ดีมาก จึงมีความสนใจเกิด “ฉันทะ” ที่จะได้ศึกษาพระอภิธรรมให้มากขึ้นแต่นั้นมาเพราะท่านอาจารย์ฯ ได้นำหลักในวิชาวิทยาศาสตร์บ้าง จิตวิทยาบ้าง พฤกษ์ศาสตร์บ้าง นำมาประยุกต์ให้เข้ากับหลักในพระอภิธรรมได้เป็นอย่างดี เพราะวิทยาการสมัยใหม่เช่นวิทยา-ศาสตร์เป็นวิชาที่เน้นหนักไปในเรื่องวัตถุ สามารถพิสูจน์ได้โดยอาศัยวัตถุ คนส่วนมากจึงมีความเข้าใจแต่ในหลักพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธองค์ทรงสอนไว้ว่าธรรมทั้งหลายย่อม

ไหลมาแต่เหตุเมื่อไม่มีเหตุผลก็ไม่เกิด สามารถสาวไปหาเหตุผลได้ทุกตอน ทางวิทยาศาสตร์ใช้เครื่องมือต่าง ๆ ประกอบการทดลอง ทางพระพุทธศาสนาใช้ตัวเองเป็นเครื่องมือทดลอง เช่นการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เรียกได้ว่าเป็นการทดลองหรือพิสูจน์ก็ได้ คือผลทดลองจะบังเกิดแก่ผู้ปฏิบัติเป็นขั้น ๆ ไป

เมื่อข้าพเจ้าหายป่วยออกจากโรงพยาบาลมาแล้ว ก็ได้ไปฟังการบรรยายพระอภิธรรม ตามสำนักอภิธรรมหลายแห่งแต่มิได้ศึกษาอย่างจริงจัง เนื่องจากการเจ็บป่วยของครอบครัวทางบ้าน และต้องอุปการดูแลคุณแม่ซึ่งชราภาพจนถึงประมาณเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๑๒ จึงได้เข้าศึกษา ณ สำนักศึกษาพระอภิธรรมวัดพิชัยญาติการาม จังหวัดธนบุรี ซึ่งตั้งขึ้นโดยคณะกรรมการ มีท่านอาจารย์พระมหาอำนวย วิสุทฺโธ และพระอาจารย์อีกหลายท่านเป็นผู้บรรยาย เพราะเป็นสำนักศึกษาที่อยู่ใกล้บ้านไปมาสะดวก

เมื่อเริ่มศึกษาใหม่ ๆ นั้น จะรู้สึกสับสนและสงสัยบ้าง เพราะยังจับหลักที่แท้จริงของการศึกษาไม่ได้ แต่ยิ่งเรียนไปแล้วก็รู้สึกอัศจรรย์ และเลื่อมใสในพระสัพพัญญุตญาณขององ์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ว่าพระองค์เป็นผู้ที่ควรเคารพบูชาเป็นอย่างยิ่ง นึกไม่ถึงว่าจะทรงรอบรู้ลึกซึ้งละเอียดสุขุมถึงเพียงนั้น เมื่อได้ศึกษามากขึ้น ความเข้าใจกระจ่างในเหตุผลอันละเอียดที่ได้อธิบายไว้ในพระอภิธรรม จะทำให้เข้าใจถึงความเป็นไปที่เกี่ยวกับจิตเจตสิกที่ควบคุมชีวิตและร่างกายของเรา เกี่ยวกับการเกิด การตาย การมีชีวิตอยู่ของตนเองมากขึ้นและรู้จักนำสิ่งที่ได้รับจากการศึกษาเบื้องต้นนี้ ไปปรับใช้กับตนเอง สำรวจข้อบกพร่องในตัวแล้วแก้ไขปรับปรุงแก้ทุกข์ให้เบาลงได้ เพราะรู้ทันจิตใจของตนทำให้หมดความวิตกกังวลในสิ่งที่เคยคิดเคยกลัวลงได้ สภาพจิตของเราได้เลื่อนระดับชั้นสูงกว่าเมื่อยังไม่ได้รับการศึกษา และมีความเชื่อมั่นว่าเมื่อได้เข้าปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอย่างถูกต้องจริง ๆ แล้วก็จะได้รับผลที่สุขุมคัมภีรภาพมากกว่าในขณะนี้อีกเป็นอันมาก.

พลตรี พิภัช งามกร

๑๖ มิถุนายน ๒๕๑๓

เรื่องที่ ๒

เชิญชวนสนับสนุน และ ศึกษาพระอภิธรรม

(เขียนลงในหนังสือเนื่องในงานก่อสร้างอาคารเรียน ของสำนักศึกษาพระอภิธรรม วัดพิชัยญาติ เมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๑๔)

ในปัจฉิมวัยนี้ ผมรู้สึกว่ามีโชคดีเป็นอย่างมาก ที่กุศลวิบากได้ชักนำให้มีโอกาสเข้ามาศึกษาพระอภิธรรม ประกอบกับได้พบคณะบุคคลที่มีสัมมาทิฐิร่วมแรงร่วมใจกันสร้างสรรค์สำนักศึกษาพระอภิธรรมแห่งนี้ขึ้นมาด้วยความวิริยะอุตสาหะโดยพร้อมเพรียงกัน เฉพาะอย่างยิ่งได้รับความอุปถัมภ์ค้ำชูจากพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณเจ้าอาวาสแห่งวัดพิชัยญาติ งานนี้จึงได้เจริญก้าวหน้าขึ้นมาโดยรวดเร็ว และบังเกิดผลทั้งด้านส่วนตัวและส่วมรวมขึ้นมา ๒ ประการคือ

๑. การศึกษาพระอภิธรรม เป็นโอกาสให้ได้เพิ่มพูนสติปัญญา แก้ความเห็นผิดที่มีมาแต่ในอดีตช่วยให้วินิจฉัยเรื่องราวต่าง ๆ ที่มาถึงตนได้โดยถูกต้องเที่ยงตรง สามารถผ่อนคลายความเร่าร้อนวุ่นวายให้บรรเทาเบาบางลงได้เป็นอันมาก และมีโอกาสก้าวเข้าสู่การศึกษาธรรมะชั้นสูงขึ้นไปโดยลำดับจนถึงการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นที่สุด

๒. เป็นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้มั่นคงต่อไปในอนาคต เพราะการที่พุทธศาสนิกชนมีความเข้าใจในเหตุผลซึ่งเป็นหลักแก่นของพระพุทธศาสนาโดยแท้จริงแล้ว ก็ย่อมจะเป็นความนับถือที่ประกอบด้วยสติปัญญาไม่หลงงมงาย ผลแห่งความเข้าใจที่เกิดขึ้นย่อมสะท้อนไปถึงประเทศชาติบ้านเมืองตลอดถึงสังคมทั่วไปด้วย

ผมเคยมีความเข้าใจมาแต่ในอดีตว่า พระพุทธศาสนานั้น เป็นเพียงแต่การสอนศีลธรรมจรรยาอย่างธรรมดา ๆ มุ่งหมายให้ชาวพุทธปฏิบัติเรื่องการบำเพ็ญทานรักษาศีลเพื่อความสุขในภพนี้และภพหน้าเท่านั้น ต่อเมื่อได้มาศึกษาพระอภิธรรมแล้ว จึงรู้สึกว่าพระบรมศาสดาของเรานั้น ท่านทรงพระปัญญาธิคุณอันล้ำเลิศอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการตรัสรู้ถึงกฎเกณฑ์แห่งการเวียนว่ายตายเกิด (ปฏิจจสัมปบาท) ซึ่งเป็นภัยอันร้ายแรงที่สุดของสัตว์โลก ตลอดระยะเวลาหลังจากเสด็จดับขันธ์ปรินิพพานไปถึง ๒๕๑๔ ปีแล้ว ยังไม่มีผู้ใดสามารถค้นคว้าหรือหยั่งเข้าไปถึงกฎเกณฑ์อันนี้ดังที่พระองค์ได้ทรงพบมาเลย ถึงแม้ว่าการค้นคว้าทางด้านวิทยาศาสตร์จะก้าวหน้าไปอย่างมากมาย ทำให้ความเป็น

อยู่ของมนุษย์ในปัจจุบันนี้ มีความสะดวกสบายอย่างเลอเลิศก็จริงแต่ก็เป็นไปเพียงด้านวัตถุเท่านั้น ไม่สามารถแก้ปัญหาชีวิตเพื่อเป็นไปในทางสงบสุขได้ มิหนำซ้ำยังก่อให้เกิดความวุ่นวายเป็นปัญหายุ่งยากขึ้นทั่วโลก ดังปรากฏเป็นที่ทราบกันทั่วไปในปัจจุบันนี้

ผมจึงมีความรู้สึกเป็นส่วนตัวว่า ถ้าหากพลาดโอกาสไม่ได้ศึกษาพระอภิธรรมแล้ว จะทำให้ชีวิตขาดคุณค่าลงไปมาก เพราะจะพาความเข้าใจผิด (มิจฉาทิฏฐิ) ติดตนไปด้วยอีกหลายภพหลายชาติ

พระอภิธรรมนั้น เป็นธรรมที่ว่าด้วยเรื่องของชีวิต ได้แยกแยะกฎเกณฑ์ของธรรมชาติหรือสภาวะของชีวิตไว้โดยละเอียดพิสดาร เมื่อได้ศึกษาให้เข้าใจแล้ว จะสามารถนำมาใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นผลดียิ่ง ประกอบกับทางสำนักศึกษานี้ได้วางแผนการศึกษาไว้ ให้ผู้เริ่มศึกษามีความเข้าใจได้โดยง่ายและก้าวหน้าในการศึกษาขึ้นไปเป็นลำดับ ไม่ต้องมีภาระยุ่งยากในการท่องจำ และไม่คำนึงถึงพื้นการศึกษาแต่เดิมด้วย ถึงแม้ผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออกก็สามารถเรียน และทำความเข้าใจในสภาวธรรมได้ตามพื้นฐานของแต่ละคน ทั้งนี้เพราะผู้ศึกษาย่อมมีความรู้สึกนึกคิดตามธรรมชาติอยู่แล้ว เมื่อได้พบบทเรียนที่ตรงต่อความเป็นจริงตามพื้นความรู้ของตนอยู่ ก็ย่อมจะนำมาเปรียบเทียบหาเหตุผลเพื่อประกอบความเชื่อถือได้

ดังนั้น ผมจึงใคร่ขอเชิญชวนพุทธมามกะทุกเพศทุกวัยให้เข้ามาสนใจกิจการของสำนัก ฯ นี้ โดยเข้ามาศึกษาและช่วยกันทำนุบำรุงไปตามศรัทธาและกำลังความสามารถ ย่อมจะเป็นการส่งเสริมพระพุทธศาสนาและสังคมของเราให้มีความร่มเย็นเป็นสุขไปชั่วกาลนาน

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ท่านผู้อยู่ในปัจฉิมวัย ซึ่งได้ผ่านการผจญชีวิตอย่างโลก ๆ มาแล้วพอสมควร ใคร่ขอให้มาทดลองดำเนินชีวิตในทางธรรมะดูบ้าง ก็จะได้พบรสชาติที่แปลกประหลาดและสุขุมคัมภีรภาพอย่างที่ไม่เคยพบมาแต่ก่อน

พลตรี พิภัช งามกร

เรื่องที่ ๓

คุณค่าของชีวิต

(เขียนลงในหนังสือ "พุทธศาสตร์คุ้มครองโลก" เนื่องในการทอดผ้าป่าสามัคคีของสำนัก ฯ เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๑๕)

ข้าพเจ้ารู้สึกว่ามีโอกาสได้ใช้เวลาในปัจฉิมวัยนี้คุ้มค่าอย่างแท้จริง ในการที่ได้มาศึกษาพระอภิธรรมและได้ร่วมมือกับหมู่คณะอันประกอบด้วยสัมมาทิฐิบุคคล ช่วยกันทำนุบำรุงกิจการงานในพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาพระอภิธรรมนี้เป็นที่ทราบกันทั่วไปว่า เป็นเรื่องที่ลำบากยากเย็นทั้งการสอน การเรียนและการบริหารงาน แต่เนื่องด้วยความอุตสาหวิริยะ และความสามัคคีพร้อมเพรียงกันทั้งคณะอาจารย์คณะกรรมการและนักศึกษา กิจการของสำนัก ฯ จึงได้ก้าวหน้าขึ้นมาสู่ความเป็นปึกแผ่นโดยไม่หยุดยั้ง

สิ่งที่ประทับใจและจะต้องระลึกถึงไปตลอดกาลอันยาวนานก็คือ ความเมตตากรุณาและเอาใจใส่ซึ่งพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระธรรมวิสุทธาจารย์ ท่านเจ้าอาวาส ฯ ซึ่งได้เผื่อแผ่คุ้มครองสำนักศึกษานี้นับตั้งแต่เริ่มก่อตั้งอย่างสม่ำเสมอ ทำให้เกิดกำลังต่อต้านและแก้ไขอุปสรรคทั้งปวงให้ลุล่วงมาด้วยดี กิจการจึงได้ดำเนินก้าวหน้าขึ้นมาด้วยความปลอดโปร่งทุกประการ ในนามของคณะกรรมการและนักศึกษาทั้งหลายขอจารึกพระคุณนี้ไว้เป็นอย่างสูง

กิจการของสำนักฯ ที่คณะอาจารย์และคณะกรรมการบริหารได้วางแนวทางไว้ เพื่อประโยชน์สุขอันแท้จริงของพุทธศาสนิกชนและเผื่อแผ่ถึงประชาชนทั่วไป โดยไม่แยกชั้นวรรณและศาสนา คือ

๑. การศึกษาพระอภิธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่มีประโยชน์แก่ชีวิตอย่างลึกล้ำ สามารถทำให้ผู้ศึกษามีความเข้าใจในความเป็นไปของชีวิตอันละเอียดอ่อน เกินกว่าที่สามัญสำนึกของบุคคลทั้งหลายหยั่งไปถึงได้ ที่น่าประหลาดเป็นอย่างยิ่งก็คือ ผู้เข้ามาสนใจศึกษาแม้จะเป็นผู้ที่มีพื้นความรู้เพียงอ่านออกเขียนได้เท่านั้น ก็สามารถเข้าใจและศึกษาได้เป็นอย่างดีตามฐานะของแต่ละคน และทำให้ผู้ที่ได้รับการศึกษามีความอิ่มเอิบแจ่มใส เกิดความรู้ความเข้าใจในการที่จะแก้ไขหรือป้องกันไม่ให้จิตต้องหวั่นไหวไปตามเหตุแวดล้อมที่ต้องประสบกับความผิดหวังบ้าง สมหวังบ้าง อันเป็นกฎธรรมดาของโลกธรรม ซึ่งผู้ที่ไม่ได้ศึกษาหรือฝึกฝนแล้วก็จะต้องเกิดความหวั่นไหวหรือเร่าร้อนตามอารมณ์เหล่านั้นอยู่เสมอ

ข้อนี้นับว่าเป็นเครื่องยืนยันถึงพระปัญญาธิคุณแห่งพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธ-เจ้า ซึ่งตรงกับที่เราได้สวดสรรเสริญพระพุทธคุณอยู่เสมอว่า "ทรงเป็นที่พึ่งแห่งโลก" โดยแท้จริง

๒. การบริหารร่างกายแบบโยคะ ซึ่งเป็นการช่วยรักษาสุขภาพและอนามัยแก่บุคคลทุกเพศทุกวัย โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายและเสียเวลาในการบริหารมากนัก เป็นการช่วยแก้ปัญหาเรื่องอนามัยแก่บุคคลทุกชั้นทุกวัยในสถานการณ์ปัจจุบันนี้เป็นอย่างดี

๓. การฝึกพูด เป็นที่ทราบกันทั่วไปว่า การพูดนี้มีความสำคัญที่สุดในชีวิตการงานของคนทุกคนจนถึงมีคติว่า "ปากเป็นเอก เลขเป็นโท" การที่คณะอาจารย์และคณะกรรมการได้ร่วมกันส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการฝึกพูดขึ้นนั้น ก็เพื่อประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติศาสนาอยู่ ๒ ประการ คือ

(๑) ให้เยาวชนของเราเข้ามาใกล้ชิดในพระพุทธศาสนาในทางที่เขาถนัดและเป็นประโยชน์โดยตรงในการดำเนินชีวิตในอนาคตของเขาเสียก่อน แล้วค่อยมีความเข้าใจในหลักศีลธรรมต่อไป ซึ่งเยาวชนเหล่านี้เองที่จะเป็นผู้มารับช่วงกิจการงาน ทำนุบำรุงพระ-พุทธศาสนาและบ้านเมืองของเราต่อไป เป็นการแก้ปัญหาเยาวชนของเราในปัจจุบันนี้เป็นอย่างดี

(๒) เป็นโอกาสให้พระภิกษุสามเณรได้เข้าร่วมฝึกหัด เพื่อมีความรู้เจนจัดในการที่จะออกเทศนาสั่งสอนเผยแพร่ศีลธรรมแก่ประชาชนต่อไป

ดังได้กล่าวมาแล้วนี้ จึงใคร่ขอชักชวนบรรดาพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย โดยเฉพาะท่านที่ย่างเข้าสู่ปัจฉิมวัยพอที่จะปลดเปลื้องภาระต่างๆลงได้บ้างแล้ว ขอให้ทดลองมาใช้ชีวิตในสังคมแบบชาวพุทธที่แท้จริงอย่างที่พวกเราบำเพ็ญอยู่เวลานี้ดูบ้าง ก็จะได้รับรสชาติที่สงบเยือกเย็นอย่างที่ไม่เคยประสบมาก่อน

เกี่ยวกับค่าใช้จ่าย ทางคณะกรรมการของเราก็ไม่มีนโยบายที่จะรบกวนให้เกิดเดือดร้อนแก่ท่านผู้ใดเลย เพียงแต่ต่างคนต่างบริจาคตามกำลังความสามารถเท่านั้น กิจการจึงได้ดำเนินมาด้วยความราบรื่นตลอดมา

ทั้งคณะกรรมการและนักศึกษาต่างก็ได้รับผลตรงกันว่า หลังจากได้เข้ามาศึกษาและปฏิบัติธรรมะแล้ว ค่าใช้จ่ายส่วนตัวกลับลดลงกว่าเดิม แต่ร่างกายกลับแข็งแรงและจิตใจปลอดโปร่งขึ้น ทั้งนี้เป็นเครื่องรับรองถึงผลดีที่เกิดขึ้นจากที่ได้รับการศึกษาพระ-อภิธรรมโดยตรง

อนึ่ง เนื่องจากการบริหารของคณะกรรมการนี้ ทุกท่านต่างมีจุดหมายเพื่อสร้างความเจริญให้แก่ส่วนรวมโดยแท้จริง สำหรับเรื่องประโยชน์ส่วนตัวนั้นต่างก็เตรียมตัวเพื่อจะไปปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเพื่อความสงบสุขอันแท้จริงในชีวิต ดังนั้นในคณะของเราจึงไม่มีการขัดแย้งกันในเรื่องประโยชน์ส่วนตัวเหมือนในสังคมทั่วไป

จึงขอเชิญพุทธศาสนิกชนผู้ใฝ่ใจในความรู้และความสงบสุขตามแบบชาวพุทธทุกท่าน ให้เข้ามาร่วมแรงร่วมใจกันแสวงหาความสุขและสร้างสรรค์ประโยชน์อันถาวรนี้ให้แก่ประเทศชาติศาสนาของเราต่อไป

พลตรี พิภัช งามกร

เรื่องที่ ๔

ผลงานในรอบ ๔ ปี

(เขียนลงในหนังสือ "การบริหารร่างกายแบบโยคะ" เนื่องในงานพิธีฉลองอาคารเรียนสำนักศึกษาพระอภิธรรมวัดพิชัยญาติ เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๑๕)

ในการที่ได้เข้ามาศึกษาพระอภิธรรม ณ สำนักศึกษาแห่งนี้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒ ข้าพเจ้ามีความประทับใจในหลักการและความเป็นไปของสำนัก ฯ อยู่หลายประการ คือ

๑. มีระบบการสอนที่สะดวกแก่นักศึกษาทุกระดับความรู้ โดยนักศึกษาสามารถทำความเข้าใจในธรรมะชั้นสูงได้ ตามพื้นฐานของแต่ละคน และทางสำนัก ฯ ไม่ถือการท่องจำเป็นสำคัญ แต่วางหลักการให้นักศึกษามีความเข้าใจในเหตุผลไปตามกฎของธรรมชาติซึ่งมีอยู่ในใจของทุกคนอยู่แล้ว นับว่าเป็นประโยชน์ในการศึกษาพระพุทธศาสนาในยุคนี้เป็นอันมาก

๒. การแบ่งหน้าที่การงานกันเป็นสัดส่วน คือ ฝ่าย "วิชาการ" ฝ่ายหนึ่ง กับฝ่าย "บริหาร" ฝ่ายหนึ่ง มีคณาจารย์และคณะกรรมการบริหารที่มีความรู้ความสามารถและซื่อสัตย์สุจริตร่วมกันปฏิบัติงานด้วยความเสียสละและสามัคคี จึงปรากฏว่าเป็นที่ไว้วางใจแก่นักศึกษาและพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ต่างก็พากันมาร่วมศึกษาและสนับสนุนกิจการนี้อยู่เสมอ

๓. เฉพาะอย่างยิ่งมีพระเดชพระคุณท่านเจ้าอาวาสได้กรุณาให้ความสนับสนุนด้วยดีตลอดมา

ข้าพเจ้าได้เข้ารับหน้าที่รองประธานกรรมการฝ่ายบริหาร ซึ่งบรรดานักศึกษาได้ลงมติเลือกตั้งด้วยความเต็มใจ และมีความไว้วางใจในคณะกรรมการที่ร่วมบริหารงานด้วยกันทุกท่าน ผลงานที่ปรากฏออกมาก็เป็นไปตามความคาดหมายทุกประการกล่าวคือ

(๑) การสร้างตึกอาคารเรียนได้สำเร็จเรียบร้อยเป็นสมบัติถาวรในพระอารามแห่งนี้ พร้อมด้วยเครื่องใช้ในการศึกษาตามสมควร ส่วนในด้านวิชาการก็ได้เรียบเรียงตำราโดยย่ออภิธัมมัตถสังคห เป็นเล่มเล็ก ๆ เพื่อใช้เป็นคู่มือในการเรียนของสำนัก ฯ ไว้ได้หลายเล่มจวนจะครบทั้ง ๙ ปริจเฉทแล้ว

(๒) การศึกษาพระอภิธรรมที่เคยมีความเข้าใจกันว่า มีความยุ่งยากสลับซับซ้อนยากแก่การที่คนธรรมดาสามัญจะทำความเข้าใจได้นั้น ก็ปรากฏว่านักศึกษาทุกวัยและทุกระดับความรู้ความสามารถที่จะทำความเข้าใจได้ตามระดับของตน ผลปรากฏที่ชัดเจนคือนักศึกษาทุกคนมีความอิ่มเอิบแจ่มใส เนื่องจากได้รับผลในการศึกษาเป็นที่น่าพอใจ

อำนาจแห่งธรรมะซึ่งเกิดขึ้นในใจ จากผลแห่งการศึกษานี้ทำให้ความลังเลสงสัยหรือเข้าใจผิดในสภาวธรรม ค่อย ๆ ถูกทำลายลงไปทีละเล็กละน้อยตามความรู้ความเข้าใจที่เพิ่มขึ้น เป็นการเพิ่มพูนสติปัญญา ช่วยให้วินิจฉัยเรื่องราวต่าง ๆ ที่มาถึงตนได้โดยถูกต้องสามารถผ่อนคลายความวุ่นวายเร่าร้อนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแก่ตน ให้บรรเทาเบาลงได้มาก ดังนั้นข้าพเจ้าจึงหวังว่า กิจการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของสำนัก ฯ นี้คงจะยืนยงและก้าวหน้าเป็นประโยชน์แก่พระบวรพุทธศาสนาต่อไปชั่วกาลนาน

เนื่องจากคณะกรรมการส่วนมาก ต่างก็ตกอยู่ในปัจฉิมวัยกันทั้งสิ้น และทุกท่านต่างก็มุ่งหมายที่จะไปสู่จุดหมายจุดเดียวกัน คือการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน อันเป็นกิจกรรมสุดยอดในพระพุทธศาสนา ดังนั้นจึงใคร่ขอเชิญชวนและฝากฝังกิจการแห่งสำนัก ฯ นี้ให้อยู่ในความอุปการะหรือทำนุบำรุงของพุทธศาสนิกชนทุกท่านสืบไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านที่อยู่ในวัยหนุ่มสาวและเยาวชนทั้งหลาย ซึ่งนับวันจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่พร้อมที่จะเข้ามารับมอบหน้าที่ในการทำนุบำรุงพระบวรพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง อันเป็นผลสะท้อนนำสันติสุขไปสู่สังคมและประเทศชาติต่อไปในอนาคต ขอให้ตระหนักในคุณค่าแห่งการศึกษาพระอภิธรรมนี้ และร่วมกันเสียสละ กำลังกาย กำลังใจ เข้ามาช่วยกันโอบอุ้มทำนุบำรุงต่อไป

ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย จงช่วยอภิบาลคุ้มครองให้ความปรารถนานี้จงสำเร็จสมหวังทุกประการเทอญ.

(ใบแทรก เนื่องจากต้นฉบับคลาดเคลื่อน)

— ตริตาภรณ์	ช้างเผือก	(ต.ช.)	๕ ธ.ค. ๐๐
— ทวีติยาภรณ์	มงกุฎไทย	(ท.ม.)	๕ ธ.ค. ๐๔
— ทวีติยาภรณ์	ช้างเผือก	(ท.ช.)	๕ ธ.ค. ๐๖
— ปฐมาภรณ์	มงกุฎไทย	(ป.ม.)	๕ ธ.ค. ๐๗

วิทยาศาสตร์ในพระพุทธศาสนา

โดย

นายบุญรวม แสนศรีสมบัติ

กรรมการเลขาธิการและผู้บรรยายพระอภิธรรมชั้นต้น

สำนักศึกษาพระอภิธรรมวัดพิชัยญาติ

กรุงเทพมหานคร

ในยุคปัจจุบันนี้ วิชาวิทยาศาสตร์ได้ก้าวหน้าเข้าสู่ความสำเร็จอย่างสูงส่ง มนุษย์เราสามารถนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้อำนวยประโยชน์ในการดำเนินชีวิตเป็นเอนกประการ ดูประหนึ่งว่า ความเป็นไปของมนุษย์สมัยนี้ เทียบเท่ากับเทพยดาในวรรณคดีสมัยโบราณ เช่นการเหาะเหินเดินทางไปในอวกาศ หรือดำลงไปในมหาสมุทร และปรับปรุงดินฟ้าอากาศให้เป็นไปตามความประสงค์ ส่วนความเจริญในทางการแพทย์ ก็สามารถผ่าตัดและเปลี่ยนอวัยวะของคนและสัตว์ได้สำเร็จเป็นต้น แต่ผลสะท้อนบางประการที่เกิดขึ้นนั้น ปรากฏว่า ความเป็นอยู่ในด้านจิตใจของมนุษย์สมัยนี้ กลับมีความเร่าร้อนวุ่นวายกว่าในสมัยโบราณ ข้อเท็จจริงที่น่าจะยกขึ้นมาแสดงโดยปราศจากข้อโต้แย้งก็คือ

๑. เกิดการแก่งแย่งแข่งกันในการดำเนินชีวิตของมนุษย์อย่างรุนแรงทุกระดับ ตั้งแต่ส่วนบุคคลขึ้นไปถึงกลุ่มชนหมู่เล็ก ๆ ขยายขึ้นไปถึงระดับโลกเป็นที่สุด อันได้แก่ ความขัดแย้งกันในทางเศรษฐกิจและการเมืองในระหว่างประเทศ หรือระหว่างค่ายการเมืองที่มีอุดมคติแตกต่างกัน ที่เรียกว่าสงครามเย็น ซึ่งบางแห่งก็กลายเป็นสงครามร้อน คือการรบราฆ่าฟันกันอยู่ในปัจจุบันนี้ ตลอดจนถึงอาชญากรรมต่าง ๆ ปรากฏมากขึ้นทั่วโลก

๒. มีโรคภัยไข้เจ็บใหม่ ๆ เกิดขึ้นแทนโรคที่เราได้ปราบปรามราบคาบไปแล้วอีกหลายชนิด เฉพาะอย่างยิ่ง มีผู้ป่วยเป็นโรคจิต โรคประสาท และการเสพย์ติด เกิดขึ้นในย่านที่มีการศึกษาและการเศรษฐกิจสังคมเจริญรุ่งเรือง เช่นในสหรัฐอเมริกา และนครหลวงต่าง ๆ ทั่วโลก

เหตุการณ์ที่กล่าวมาแล้วนี้ บรรดาผู้ที่สนใจในด้านปรัชญาทางพระพุทธศาสนา ได้ยกขึ้นมาพินิจพิจารณาแล้ว สรุปได้ว่า ผลแห่งการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ที่ก้าวหน้ารุ่งเรือง

จนสร้างสรรค์ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตให้สะดวกสบายเป็นอย่างดีนั้น กลับก่อให้เกิดผลอีกด้านหนึ่งขึ้น นั่นคือบรรดาความสะดวกทั้งหลายที่มนุษย์ได้รับ และนำมาประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันนั้นได้ก่อให้เกิดความทะยานอยากเพิ่มพูนขึ้นไปไม่มีที่สิ้นสุด เป็นเหตุให้จิตใจฟุ้งซ่าน ไม่สามารถควบคุมให้อยู่ในระดับพอเหมาะพอดีได้ อุปมาดั่งกลิ้งก้อนหินลงจากยอดภูเขา ยิ่งนานก้อนหินนั้นก็ยิ่งทวีความเร็วขึ้นทุกที ตามอำนาจความดึงดูดของโลกจนถึงจุดสุดท้าย คือการกระทบกันจนแตกสลายลง ซึ่งธรรมชาติแห่งความไม่รู้จักพอนี้หลักการในพระพุทธศาสนาของเราเรียกว่า "**ความโลภ**" หรือ "**ตัณหา**" นั่นเอง ธรรมชาติชนิดนี้ไม่มีความอิ่มหรือพอในกามคุณอารมณ์ แต่มีธรรมชาติอีกชนิดหนึ่งซึ่งนำมาใช้ "**ข่ม**" หรือ "**ปราบปราม**" กันได้ ซึ่งความรู้ชนิดนี้มีอยู่สมบูรณ์ในพระพุทธศาสนา

จึงเป็นการสมควรที่จะนำความรู้ในด้านปรัชญาทางพระพุทธศาสนามาลองเปรียบเทียบกันกับวิชาวิทยาศาสตร์ทางโลกดู แล้วหาข้อมูลต่าง ๆ มาพิจารณาว่า สมควรจะนำวิทยาการเหล่านั้นมาปรับปรุงแก้ไขหรือเพิ่มเติมอย่างไร จึงจะสามารถนำมาใช้อำนวยประโยชน์ทั้งในด้านวัตถุและด้านจิตใจโดยปราศจากข้อบกพร่อง ดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ได้

อันดับแรกนี้ จะได้นำแผนภูมิวิทยาศาสตร์โดยสังเขปมาแสดง แล้วชี้ถึงหลักการและจุดสำคัญบางประการ ที่จะนำมาเป็นข้อคิด เพื่อประกอบการศึกษาต่อไป

แผนภูมิวิทยาศาสตร์โดยสังเขป

วิชาวิทยาศาสตร์แบ่งออกเป็น ๒ สาขาใหญ่ คือ

๑. วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (แบ่งออกเป็น ๓ สาขา)			**๒. วิทยาศาสตร์สังคม (แบ่งออกเป็น๖สาขา)**
๑. เคมีวิทยา	**๒. ฟิสิคส์**	**๓. ชีววิทยา**	(สังคมศาสตร์)
๑.๑ อินทรีย์เคมี	๒.๑ ความร้อน	๓.๑ สัตวศาสตร์	๒.๑ สังคมวิทยา
๑.๒ อนินทรีย์เคมี	๒.๒ แสง	๓.๒ พฤกษศาสตร์	๒.๒ มานุษยวิทยา
	๒.๓ เสียง		๒.๓ รัฐศาสตร์
	๒.๔ กลศาสตร์		๒.๔ เศรษฐศาสตร์
	๒.๕ แม่เหล็ก		๒.๕ ภูมิศาสตร์
	๒.๖ ไฟฟ้า		๒.๖ จิตวิทยา

วิทยาศาสตร์หมายถึงวิชาความรู้ หรือความจริงที่ได้จัดไว้เป็นระเบียบเรียบร้อย โดยได้มาจากการสังเกต ศึกษา ค้นคว้า และทดลอง จนได้ข้อเท็จจริงจากสิ่งนั้น ๆ สามารถกำหนดเป็นทฤษฎีและพิสูจน์ ได้ผลเช่นเดียวกันโดยแน่นอน

วิทยาศาสตร์ทั่วไปแบ่งออกเป็นสาขาใหญ่ ๒ สาขา คือ

๑. วิทยาศาสตร์ทางธรรมชาติ

๒. วิทยาศาสตร์ทางสังคม

จำแนกออกเป็นสาขาต่าง ๆ ดังนี้

๑. **วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ** แบ่งออกเป็นสาขาวิชาต่าง ๆ ๓ สาขาใหญ่คือ

๑.๑ เคมีวิทยา เป็นวิชาที่ประมวลความรู้ ว่าด้วยการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเกิดขึ้นในองค์ประกอบของสสาร ตลอดจนเกี่ยวกับปฏิกิริยาโต้ตอบของสสาร ซึ่งผลิตมาจากสสารอื่น หรือดัดแปลงมาจากสารอื่น เคมียังแบ่งออกเป็นส่วนใหญ่ ๆ อีก ๒ ส่วน คือ อนินทรีย์เคมี คือเคมีซึ่งว่าด้วยเรื่องของสิ่งที่ไม่มีคาร์บอน กับอินทรีย์เคมี ซึ่งว่าด้วยคาร์บอนหรือสารประกอบของคาร์บอน

๑.๒ วิชาฟิสิคส์ เป็นวิชาที่เกี่ยวกับรูปสมบัติ การเปลี่ยนแปลงหรือการมีปฏิกิริยาร่วมกันของสสารและพลังงาน ได้แก่ความร้อน แสงเสียง กลศาสตร์ แม่เหล็ก และไฟฟ้า

๑.๓ ชีววิทยา เป็นวิชาที่ว่าด้วยการก่อกำเนิดความเป็นมา วิวัฒนาการ บุคลิกภาพ ตลอดจนอุปนิสัยของพืชและสัตว์

ผลงานที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าของนักวิทยาศาสตร์ทางธรรมชาติ ตามหลักการต่าง ๆ นี้ได้เกิดขึ้นมากมาย เช่นค้นพบการกำเนิดของชีวิต วิวัฒนาการของพืชและสัตว์ (ซึ่งมีบางอย่างยังคลาดเคลื่อนกับสภาวธรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นเรื่องละเอียดมากควรนำมาวิจัยต่อไป) รังสีเอ็กเรย์ แรงโน้มถ่วงของโลก การใช้กำลังไอน้ำเป็นพลังงานในการขับเคลื่อน การไฟฟ้า โทรศัพท์ วิทยุ โทรทัศน์ โทรพิมพ์ เครื่องบิน ยารักษาโรคต่าง ๆ ตลอดจนความสามารถส่งดาวเทียมไปโคจรในอวกาศ และการเดินทางไปสู่ดวงจันทร์ ฯลฯ

ผลงานเหล่านี้ ได้อำนวยประโยชน์ให้แก่ชาวโลกเป็นอันมาก แต่ก็ทำให้เกิดผลทางอ้อมอีกด้านหนึ่ง ดังที่กล่าวมาแล้วตอนต้น และเป็นที่น่าสังเกตอย่างหนึ่งว่า ผลงาน

ของวิชาวิทยาศาสตร์ธรรมชาตินี้ ไม่ได้คัดค้านหรือหักล้างหลักปรมัตถธรรมในพระพุทธศาสนาเลย ตรงข้ามกับเป็นการสนับสนุนหลักการในพระพุทธศาสนาในข้อที่ว่า "ผลทั้งหลายย่อมไหลมาแต่เหตุ" อีกด้วย แต่มีปรากฏการณ์บางอย่างที่ทำให้ผู้ที่ไม่ได้ศึกษาพระพุทธศาสนาโดยถ่องแท้เข้าใจว่า ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ลึกซึ้งกว่าพระพุทธศาสนา เป็นเหตุให้ความเคารพเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาลดน้อยลง ซึ่งจะได้ศึกษากันในโอกาสต่อไป

๒. วิทยาศาสตร์สังคม แบ่งออกเป็นสาขาวิชาต่าง ๆ ๖ สาขาใหญ่ คือ

๒.๑ สังคมวิทยา เป็นวิชาที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ของมนุษย์ สิ่งแวดล้อมพฤติกรรมของมนุษย์และความสัมพันธ์ต่อกันทางสังคม

๒.๒ มานุษยวิทยา ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาทางสังคม กลุ่มย่อยของวิชานี้คือ อาชญวิทยา สังคมสงเคราะห์และปัญหาสังคม

๒.๓ รัฐศาสตร์ ศึกษาเกี่ยวกับระเบียบการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ ในสังคมที่เป็นแบบแผนโดยมีจริยธรรมและคุณค่าศีลธรรมอันดีงาม กลุ่มวิชาย่อยคือ การปกครอง รัฐประศาสนศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

๒.๔ เศรษฐศาสตร์ ศึกษาเกี่ยวกับการที่มนุษย์นำเอาปัจจัยที่มีอยู่ตามธรรมชาติ มาใช้อย่างประหยัดที่สุด เพื่อประโยชน์แก่การอยู่ร่วมกันของสังคมมนุษย์ กลุ่มวิชาย่อยคือ เศรษฐศาสตร์ทฤษฎี เศรษฐศาสตร์การเงินและการธนาคาร เศรษฐศาสตร์การคลัง เศรษฐศาสตร์การพัฒนา เศรษฐศาสตร์ประยุกต์

๒.๕ ภูมิศาสตร์ ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลและการเกี่ยวข้องกับภูมิประเทศ ภูมิอากาศต่อมนุษย์ กลุ่มวิชาย่อยคือ ภูมิศาสตร์กายภาพ ภูมิศาสตร์สังคมเศรษฐกิจ ภูมิศาสตร์ว่าด้วยกิจการแผนที่

๒.๖ จิตวิทยา ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์โดยธรรมชาติ และผิดธรรมชาติ โดยพิจารณาสิ่งที่มากระตุ้นและการส่งผลในการประพฤติปฏิบัติของบุคคล อันก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม ตลอดจนเสนอวิธีแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทางสังคม

ได้มีบันทึกทางวิชาการสังคมศาสตร์ว่า "**ปัญหาต่าง ๆ ทางสังคม ยุ่งยากและลึกซึ้งมากเป็นงานหนักและต้องอาศัยความรู้ รากฐานที่ดีมาก่อน ซึ่งจะก่อให้เกิดความคิด ในอันที่จะขจัดปัญหาได้ถูกทาง แต่ในปัจจุบันนี้ความรู้ทางสังคมศาสตร์ยังมีรากฐานไม่ดีพอ ประกอบกับมนุษย์มีอารมณ์ซึ่งเปลี่ยนแปลงได้ง่ายอ่อนไหวไปตามความรู้สึกที่เกิดขึ้นต่อสิ่งที่มากระทบง่าย การแก้**ปัญหาทางสังคมจึงไม่ได้ผลเท่าที่ควร"

จากข้อความตามบันทึกนี้ ประกอบกับข้อเท็จจริงที่ได้กล่าวถึงความวุ่นวายเร่าร้อนต่าง ๆ ในสังคมของมนุษย์ทั่วโลกในปัจจุบัน จึงกล่าวได้ว่า การค้นคว้าทางด้านวิทยาศาสตร์ เฉพาะอย่างยิ่ง สาขาชีววิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา ยังไม่บรรลุผลเพียงพอ สมควรที่จะนำ "วิทยาศาสตร์ในพระพุทธศาสนา" มาเป็นหลักเพิ่มเติมในการค้นคว้าวิจัย แล้วนำมาเป็นภาคปฏิบัติในการดำเนินชีวิตจริง ๆ จะเป็นผลดีแก่ชาวโลกเป็นอันมาก

พระพุทธศาสนา ซึ่งพระบรมศาสดาพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา ทรงค้นคว้ามาจนสุดยอดแห่งกฎธรรมชาติแล้ว ได้นำมาสั่งสอนแก่เวไนยนิกร มีระดับความรู้ต่าง ๆ กันตั้งแต่ขั้นพื้นฐานธรรมดาไปจนถึงขั้นสูงสุดเหนือโลกตามสติปัญญาและความสามารถของผู้ที่จะปฏิบัติได้ คำสอนนั้นปรากฏเป็นหลักฐานทั้งทางภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอยู่ครบถ้วน สามารถนำมาปฏิบัติให้เกิดผลทุกระดับดังจะได้แสดงข้อแตกต่างกันของวิทยาศาสตร์ในพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์สังคมในทางโลกโดยย่อดังนี้

คำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาวางหลักไว้เป็น ๓ หลัก คือ

๑. หลักว่าด้วยข้อบังคับต่าง ๆ **ได้แก่พระวินัยปิฎก** เทียบด้วยวิชากฎหมาย

๒. หลักว่าด้วยการบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ และจริยศึกษา จนถึงขั้นปฏิบัติธรรมชั้นสูง ได้แก่ **พระสุตตันตปิฎก** เทียบด้วยวิชาประวัติศาสตร์และจริยธรรม

๓. หลักว่าด้วยสภาวธรรมหรือกฎของธรรมชาติโดยตรง ไม่กล่าวถึงสัตว์หรือบุคคล **ได้แก่พระอภิธรรมปิฎก** เทียบด้วยวิชาวิทยาศาสตร์

ขอนำความหมายของคำว่า **"วิทยาศาสตร์"** มาย้ำอีกครั้งหนึ่ง คือ

วิทยาศาสตร์หมายถึง **"วิชาความรู้หรือ ความจริงที่ได้จัดไว้เป็นระเบียบเรียบร้อยโดยได้มาจากการสังเกต ศึกษา ค้นคว้า และทดลองจนได้ข้อเท็จจริงจากสิ่งนั้น ๆ สามารถกำหนดเป็นทฤษฎีพิสูจน์ได้ผลเช่นเดียวกันแน่นอน"**

ตามความหมายที่กล่าวนี้ ผู้ที่ได้ศึกษาพระพุทธศาสนาในขั้น **"ปรมัตถธรรม"** จนมีความเข้าใจดีพอสมควรแล้ว ก็จะยืนยันได้ว่า พุทธศาสตร์เป็นความรู้ที่เป็นวิทยาศาสตร์โดยแท้จริง เพราะพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราได้ทรงค้นคว้า ทดลอง และพิสูจน์ได้ผลมาโดยแน่นอนแล้ว และในปัจจุบันนี้ก็พร้อมที่จะรับการพิสูจน์จากผู้ที่สนใจหรือต้องการพิสูจน์อยู่เสมอ ตัวอย่างเช่น

พระพุทธศาสนาได้ค้นพบกฎเกณฑ์อันลึกซึ้งของธรรมชาติ ที่วิทยาศาสตร์ทางโลกยังไม่ได้เริ่มงานหรือบางอย่างพึ่งจะเริ่มสนใจค้นคว้ากันคือ

๑. มีสภาวธรรมอีกชนิดหนึ่ง ซึ่งไม่มีตัวตน แต่มีอำนาจบังคับบัญชาชีวิตและร่างกายของมนุษย์หรือสัตว์ทั้งหลายได้ และเป็นตัวการสำคัญที่จะบันดาลให้เกิดความดีความชั่ว หรือความทุกข์ความสุขให้แก่เจ้าของได้ หรือสร้างเป็นผลดีผลร้ายให้เกิดขึ้นแก่โลกได้อย่างกว้างขวาง นอกจากนั้นยังมีการเกิดดับเคลื่อนไหวและไปเกิดในภพชาติต่อไปได้ด้วย ธรรมชาติชนิดนี้เรียกว่า **"จิต"** และ **"เจตสิก"** ซึ่งเป็นฝ่าย **"นามธรรม"** ไม่สามารถเห็นด้วยตาหรือจับด้วยเครื่องมือวิทยาศาสตร์ใด ๆ ทั้งสิ้น ถ้าหากได้ศึกษาให้ถูกต้องตามหลักการแล้ว ก็จะทำความเข้าใจได้โดยไม่ยากนัก

๒. มีสัตว์อีกจำพวกหนึ่ง ซึ่งมีชีวิตเหมือนมนุษย์หรือสัตว์ธรรมดานี่เอง แต่เราไม่สามารถเห็นด้วยตาหรือใช้กล้องขยายส่องดูได้ เพราะมีร่างที่โปร่งแสง นอกจากบางครั้งเท่านั้น เขาจะทำให้ร่างทึบขึ้น สามารถเห็นได้ด้วยตาหรือเลนซ์ถ่ายรูปจับภาพได้ สัตว์จำพวกนี้เรียกว่า **"โอปปาติกะ"** สามารถเคลื่อนไหวไปมาได้รวดเร็วมาก และมีระบบการดำรงชีวิตอยู่ตามสภาวของเขาโดยเฉพาะและบางพวกก็มีส่วนเกี่ยวข้องอยู่กับมนุษย์ด้วย ที่บุคคลทั่วไปเรียกว่า "ผี" หรือ "วิญญาณ" นั่นเอง (ซึ่งความเห็นนี้ยังไม่ตรงกับความเป็นจริงในสภาวธรรม) จะได้ศึกษาต่อไป

การที่วิทยาศาสตร์ทางโลกไม่สามารถนำสังคมให้บรรลุถึงความสงบสุขได้ หรือพูดให้แคบลงว่า ไม่สามารถทำให้มนุษย์ทำความเข้าใจกันจนร่วมมือกันสร้างสันติภาพให้แก่โลกได้โดยแท้จริงนั้น ก็เพราะยังขาดความรู้ที่ทางพระพุทธศาสนาได้ค้นคว้าและสั่งสอนไว้เรียบร้อยเป็นหลักฐานแล้วนั่นเอง ซึ่งจะได้ศึกษาหาข้อเท็จจริงกันต่อไป

เฉพาะในตอนนี้ขอสรุปเพื่อทำความเข้าใจเรื่องความแตกต่างของวิทยาศาสตร์ในพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ทางโลกที่สำคัญที่สุดคือ

๑. วิทยาศาสตร์ทางพระพุทธศาสนา ค้นคว้าจนพบกฎธรรมชาติที่ละเอียดลึกซึ้งเกินกว่าความคิดของคนธรรมดาจะสอดส่องเข้าไปถึงได้ เช่น

ก. การกลับชาติมาเกิด ซึ่งปรากฏข้อเท็จจริงที่ทางการมหาวิทยาลัยเวอร์จิเนียแห่งสหรัฐอเมริกา โดยศาสตราจารย์เอียน สตีเวนสัน ศาสตราจารย์ทางจิตวิทยา เป็นผู้ดำเนินการ โดยออกสอบสวนทั่วโลกพบผู้ระลึกชาติได้ถึง ๖๐๐ กว่าราย มีผู้ที่ระลึกชาติได้

ชัดเจน ๒๐ กว่าราย เฉพาะอย่างยิ่ง ในประเทศไทยเรานี้ ศาสตราจารย์ เอียน สตีเวนสัน ติดใจมากเป็นพิเศษ ถึงกับเดินทางมาสอบสวนถึง ๓ ครั้ง ในรายเดียว คือเริ่มเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๙ และกลับมาสอบสวนครั้งที่ ๒ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒ ครั้งสุดท้ายมาอีกครั้งหนึ่ง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔ ผู้ที่ระลึกชาติรายนี้ ชื่อ ด.ช. บงกช พรหมศิลป์ แห่งบ้านวังแรง อ. ท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งปรากฏการระลึกชาติได้ชัดเจนมาก คือจำชื่อของตนในชาติก่อนได้ว่า ชื่อ "จำรัส" ถูกฆ่าตายโดยนายแบนและนายมา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๙ ตลอดจนจำพ่อแม่ในชาติก่อน และคู่รัก พร้อมทั้งเรื่องราวที่เกี่ยวกับชีวิตชาติก่อนได้อย่างถูกต้อง เมื่อสอบสวนแล้ว ศาสตราจารย์เอียน สตีเวนสัน ได้นำไปเขียนวิทยานิพนธ์เป็นข่าวไปทั่วโลก

ข. เรื่องการปฏิบัติกรรมฐาน ซึ่งเป็นการฝึกจิตให้สงบเป็นประโยชน์แก่ชีวิตหลายด้าน เวลานี้ทางการแพทย์ก็ยอมรับและนำไปใช้ในการรักษาผู้ป่วยเป็นผลดีมาก อีกประการหนึ่งการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของเราในปัจจุบันนี้ ก็ได้รับความนิยมชมชื่นในวงการชาวตะวันตกมาก ที่นครลอนดอนมีสุภาพสตรีผู้หนึ่งเป็นโรคนอนไม่หลับมาเป็นเวลา ๑๐ กว่าปี ใช้ยาและวิธีการทางสากลไม่สำเร็จ เมื่อมาฝึกการปฏิบัติกรรมฐานแล้ว อาการเหล่านั้นก็หายไปกลับนอนหลับได้เป็นปกติและปรากฏว่า มีชาวตะวันตกหันมาสนใจวิชาโยคะและศึกษาพระพุทธศาสนากันเป็นอันมาก

๒. วิทยาศาสตร์ทางโลกทั้งสาขาธรรมชาติวิทยา และสาขาสังคมวิทยานั้น ศึกษาและค้นคว้าหนักไปในทางวัตถุ (รูปธรรม) เป็นส่วนใหญ่ ไม่ได้ตั้งเข็มค้นคว้าทาง "นามธรรม" อย่างจริงจังเลย จึงปรากฏว่า ความเป็นไปที่เกี่ยวข้องในด้าน "นามธรรม" วิชาวิทยาศาสตร์ทางโลกจึงวินิจฉัยหรือแก้ปัญหา หรือนำมาแสดงในทางวิชาการไม่ได้ ตัวอย่างเช่น

ก. คนที่ได้รับการศึกษาและโอกาสต่าง ๆ เท่ากัน แต่ละบุคคลมีความสามารถแตกต่างกัน ทางวิทยาศาสตร์ไม่สามารถหาเหตุผลแห่งความแตกต่างกันโดยแท้จริงได้

ข. ความเปลี่ยนแปลงในด้านจิตใจของมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย รวมไปถึงเรื่องโชคชะตาของมนุษย์ที่เป็นไปอย่างแปลกประหลาดไม่น่าเชื่อ แต่ก็มีข้อเท็จจริงเป็นเครื่องรับรอง ซึ่งวิชาการทางสังคมศาสตร์ไม่สามารถหามูลเหตุได้เช่นกัน

ค. อำนาจจิตที่สามารถบันดาลสิ่งที่ผิดปกติธรรมดาจะเป็นไปได้ เช่นพวกโยคีดื่มน้ำกรด กลืนตะปูหรือเศษแก้วเข้าไปในท้อง เมื่อใช้เครื่องเอ็กเรย์ฉายดูก็ปรากฏว่าสิ่งเหล่านั้นอยู่ในท้อง แต่ก็ไม่สามารถทำอันตรายแก่โยคีได้ ซึ่งทางด้านวิทยาศาสตร์ไม่มีทางหาเหตุผลที่ถูกต้องมาแสดงได้เลย

ปรากฏการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ ถ้าหากได้ศึกษาวิทยาศาสตร์ในพระพุทธศาสนาจนเข้าใจดีแล้ว ก็จะมีความเข้าใจและหมดข้อสงสัยได้โดยไม่ยากนัก อนึ่งหากได้นำวิชาวิทยาศาสตร์ในพระพุทธศาสนามาประยุกต์กับวิทยาศาสตร์ทางโลกให้สมดุลย์กัน ก็จะสามารถนำความรู้เหล่านั้นมาแก้ปัญหาสังคมได้อย่างดียิ่ง

ซึ่งหลักการศึกษาพระพุทธศาสนานี้ หากเริ่มการศึกษาจากพระอภิธรรมปิฎก ซึ่งเป็น "วิทยาศาสตร์" ในพระพุทธศาสนาโดยแท้จริงแล้ว ก็จะพบคำตอบในปัญหาต่างๆ ซึ่งชาวโลกยังไม่มีคำตอบที่แน่นอนได้อย่างพร้อมมูล

เช่นการเวียนว่ายตายเกิด มีความไปมาเป็นอย่างไร

การให้ผลของกรรมดีกรรมชั่วมีรายละเอียดอย่างไร

การสั่งสมนิสัยที่เรียกว่า "สันดาน" นั้น เป็นความจริงหรือไม่อย่างไร ผู้ที่ได้รับการศึกษาอย่างถูกต้องแล้ว ก็จะเกิดความเชื่อถือได้อย่างสนิทใจ โดยปราศจากความสงสัย พร้อมนั้นก็จะเพิ่มความเคารพและเชื่อมั่นในคุณพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ มากขึ้นอย่างหาประมาณมิได้

สำนักศึกษาพระอภิธรรมวัดพิชัยญาติ โดยคณะกรรมการบริหารทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ มีความปรารถนาอันแรงกล้า ที่จะสนับสนุนการศึกษา "วิทยาศาสตร์ในพระพุทธศาสนา" นี้ ให้รุ่งเรืองกว้างขวาง ออกไปสู่พุทธศาสนิกชนทั่วไป ดังที่จะเห็นได้จากบทความของท่านนายพล ฯ ผู้ซึ่งจากเราไปแล้ว ได้บันทึกไว้หลายครั้งในโอกาสต่าง ๆ กัน และช่วงเวลาที่ผ่านมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๑ ถึง ๒๕๑๗ เป็นเวลา ๗ ปีนี้ ทางคณะกรรมการสำนักศึกษาพระอภิธรรมวัดพิชัยญาติ ก็ได้ร่วมกันทุกฝ่ายสร้างสรรค์งานขึ้นเพื่อบำเพ็ญประโยชน์ แก่สาธารณชนทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ได้พยายามให้บุคคลในวัยต่าง ๆ ได้มาเกี่ยวข้องและรับผลประโยชน์ตามวัย และวุฒิของแต่ละคน เช่น

ผู้อยู่ในปฐมวัย มีการฝึกพูดในชุมนุมชน ซึ่งมีภิกษุ สามเณร และเยาวชน เข้ามาสนใจฝึกฝนทุกวันอาทิตย์ เว้นแต่เวลาจวนสอบไล่ ซึ่งเยาวชนจะต้องใช้เวลาในการเตรียมสอบก็งดชั่วคราว ผลปรากฏว่า ได้รับผลอย่างเป็นที่น่าพอใจ

ผู้ที่อยู่ในมัชฌิมวัย ก็สนใจวิชาบริหารร่างกายแบบโยคะ ซึ่งนับว่าเป็นการพักผ่อนทั้งทางสมองและทางร่างกาย ได้อย่างเป็นผลดี บางท่านก็สนใจศึกษา พระอภิธรรมด้วยตามโอกาส

ส่วนผู้ที่อยู่ในปัจฉิมวัยนั้น ส่วนมากก็มุ่งศึกษาเพื่อไปปฏิบัติกรรมฐานต่อไป การที่ได้มาศึกษาและปฏิบัติธรรมะอยู่เสมอ และได้พบปะคบหาสมาคมกับผู้ที่มีสัมมาทิฐิร่วมกัน ย่อมทำให้มีความสงบเยือกเย็น ถูกต้องกับความต้องการในวัยสุดท้ายแห่งชีวิตนี้ นับว่าได้บำเพ็ญประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและประโยชน์ในพระพุทธศาสนาอย่างหนักแน่นและลึกซึ้ง เพราะได้บำรุงทั้งทางเศรษฐกิจของสำนัก ฯ และเป็นตัวอย่างอันดีให้แก่เยาวชนของเรา ตามคติที่ว่า **"ฝูงสัตว์ต้องต้อน ฝูงคนต้องนำ"** ซึ่งปัญหาของบ้านเมืองในปัจจุบันนี้ ก็มีเรื่องของเยาวชนอยู่อย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้ว

ในที่สุดแห่งบทความนี้ ข้าพเจ้าในนามของพุทธศาสนิกชนผู้หนึ่ง มีความเคารพเลื่อมใสในปฏิปทาของท่านนายพลตรี พิภัช งามกร ผู้ล่วงลับไปแล้ว และมีปนิธานที่จะสร้างสรรค์ประโยชน์อันไพบูลย์ให้แก่สาธารณชนร่วมกัน ขอตั้งกัลยาณจิต โดยอ้างคุณพระศรีรัตนตรัย และมหากุศลที่ท่านนายพล ฯ ได้กระทำมาแล้ว ขอเป็นพลาปัจจัยให้วิญญาณของท่านจงประสพความสุขในสัมปรายภพ ตราบใดที่ยังจะต้องวนเวียนอยู่ในวัฏสงสารนี้ ขอท่านจงได้เกิดในพุทธเกษตร และมีโอกาสได้สร้างสรรค์คุณประโยชน์ในพระบวรพุทธศาสนาร่วมกัน ตลอดจนบรรลุมรรคผลนิพพาน อันเป็นยอดปรารถนาในคติแห่งพุทธสนิกชนทุกคนด้วยเทอญ.

เจ้าภาพขอกราบขอบพระคุณท่านที่เคารพตลอดจนญาติมิตรที่ได้กรุณาสละเวลาไปในงานพระราชทานเพลิงศพคุณพ่อ และให้ความอนุเคราะห์ต่าง ๆ ตั้งแต่วันถึงแก่มรณกรรมจนถึงวันพระราชทานเพลิงศพในวันนี้ และกราบขออภัยในความบกพร่องต่าง ๆ ไว้ ณ ที่นี้ด้วย.

พิมพ์ที่โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร กรุงเทพมหานคร
พันเอก อุดม ควรผดุง ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๑๗